

حکایت کتابنا نطق علیکم و برکتها بر شماست
«قرآن کریم»

پیام حق

دینی بر تبتی اخلاقی اجتماعی

دہری میاشتی پہ اول کبھی
خیر بزی

پدې گټه کښې

د حج فريضه ... زارع - د زر کي ... حاجت انساني ... اسلام او تعاليم -
 کاروندي گي - دين و زندگي - وفا کول - زمان و تحول - په اسلام
 کښې ... بزگر - نويسندگان و ... خالد ابن الوليد - زما حال - رو شتم ترين ..
 نوي کال - جدیت و ... ژوند او ... بهار - اسلام او - بشریت - اسلام و مدنیت ...

دو همه گڼه

دامتياز خاوند : د افکارو درو زني ټولنه

مسئول مدير : محمد گلاب «بشار»

مرستيال : فضل من الله «فضلي»

پته : د مطبوعاتو مستقل رياست - ابن سینا واپ

د تېلفون نمبر : « ۲۴۰۱۰ »

دا شترک بيه

۳۰ افغانی	:	په افغانستان کښې
۱۵	:	زده کونکو ته
یونیم دالره	:	باندنيو هېوادو ته
۲۴ افغانی	:	دیوی کښې بيه

توضیح : حساب جاری ما در هر کدز و ولایات «۶۰۰۱» است

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیام حق

دئور اول ۱۳۳۹ ۲۴ شوال المکرم ۱۳۷۹ ۲۱ اپریل ۱۹۶۰

د حج فریضه ادا کړی

نن چه مسلمانان د حج د فریضی د ادا کولو لپاره بیت الله ته مخی او هلته ددی اسلامی رکن مناسک په لځای راوړی دغه حج کول یو نوی امر نه دی بلکه د هغه حقیقت د اسلام څخه مخکینی موجودو ، هر قوم او هره قبیله به دا کوښښ درلود چه له دی لاری څخه دخپلو معبودانو تقرب حاصل کړی ، او هر یوه به د تقرب لپاره مخصوص اعمال ادا کول. خلک په همدی حالت کښی تر هغه و پوری چه حضرت ابراهیم (ع) ته الهی امر وشو او هغه ددی الهی امر په مقتضی سره په مکه مکر مه کښی د بیت الله په ودانو لو شروع وکړ او هغه ئی په ښه ډول سره پاک او ستره سرتو ورساو وروسته له بنا او اتمام څخه ئی خلک ئی ددی مقدس لځای د زیارت کولو لپاره وغوښتل همدادی چه د لیک څښتنان پخپل توان او قدرت سره دغه الهی امر ادا کوی او د هغه مناسک په لځای راوړی هغه وخت چه حضرت ابراهیم (ع) د مسلمانانو لپاره د حج لځای جوړ او پاک کړ له دی څخه وروسته خلک د حج مناسک بدل کړل او د الهی تقرب لپاره ئی په بیت الله کښی بتان ودرول او هغوی د الله تعالی په نزد کښی خپل شفعت کوونکی وگڼل . بلکه خلک کو ددی باطلو معبودانو په عبادت او اطاعت کښی تردی درجی پوری مبالغه وکړه چه دوی به په هر مشکل او سختی کښی له هغو څخه کومک او مرسته غوښتله او دهغو په نوم به ئی حلاله کوله .

کلمه چه داسلام ددین رنہا دنیری په افق کښی ښکاره شوه او دهغه ستوری په اسمان کښی ولخېد، حضرت محمّد ص، دالله تعالی له لوری څخه مکلف او مامور شو چه دحضرت ابراهیم (ع) دین ژوندی کړی. همد او چه حضرت محمّد ص، دالهی امر په اساس خلک ئی دیوه معبود عبادت او اطاعت ته وبلل او دهغو معتقدات او اعمال ئی اصلاح کړل. نن چه مسلمانان پخپل توان او قدرت سره دغه اسلامي رکن ادا کوی دوی لره لازم دی چه چل حج په باطلو اغراضو او ناوړو مقاصدو برباد نکړی یعنی داسی و نکړی چه په حج کولو سره دشهرت قصد ولری ځکه په دی حج کښی ربارحی او په ریاسره حج هیش اجرا و ثواب نلری. او نه داسی و کړی چه دحج ورځی دتجارت وخت وگڼی او غیر له مادی منفعت څخه له حج څخه بل کوم غرض ونلری. هو! که دحج اداء کړلو سره تجارت و کړی او تجارت ئی اصلی غرض نه وی نو اسلام هغوته بد نه وائی.

بل هر مسلمان چه دحج دادا کولو لپاره بیت الله ته ځی باید له دی حج څخه ښه درس واخلی او وپوهیږی چه حج یوه عامه غوښه ده چه په دی غوښی کښی مسلمانان یو دبل له حال څخه خبریږی او خپل مشکل او احتیاجات یو او بل ته ښکاره کوی.

کلمه چه حقیقت داسی دی نو هر بډای لره لازم دی چه دحج فرضه ادا کړی او هغه درسونه او حکمتونه چه په حج کښ دی له دغه واپړو څخه خپل ځان پوه او خبر کړی

درز زندگی مشاهده گر دیده که وقتی دروار بروی ما بسته میشود دروازه دیگری باز میگردد ولی تاسف درین جااست که ما طوری د غفلت فرو رفته ایم که چشم خود را بجانب دروازه بسته دوخته ایم و به دروازه باز شده اصلا ملتفت نمی شویم. «از اقوال بزرگان»

زارع

یکی از کتگوری های دیگر اجتماع که وظائف خاص تری دارند، طبقه زارع می باشد، زارع مخصوصاً در کشوری که بیشتر سروکار آن با زراعت و مال داری است، اهمیت فوق العاده دارد.

زارع که فی الواقع بدست او وسایل ابتدائی زندگی تهیه می شود و رزق دافراد اجتماع قدر و منزلت شایسته دارد. بدست زارع است که مواد اولیه خورد و خوراک تهیه می شود بدست زارع است که علوفه احشام تدارک می گردد، بدست زارع است که مواد اولیه صنعت ملبوسات و مفروشات آماده می گردد. اگر این طبقه کار نمی کنند، و متناهب به افزایش تعداد نفوس مملکت محصولات خود را نمی افزایند یک قسمت عمده احتیاجات جامعه مواجه به رکود می گردد. و پریشانی های زیادی دامنگیر افراد اجتماع می شود.

کشور ما الحمد لله از نظر شرایط طبیعی زراعت و مال داری فوق العاده غنی است، اراضی دست ناخورده بکر آب های فراوان، آفتاب درخشان و نورانی این ها از عواملی است که دستگاه آفرینش به کشورهای خاصی آن را ارزانی مینماید.

دهقان در اینگونه سرزمین ها، در صورتیکه از کمال علاقه مندی کار می نماید، و خود را از هر جهت برای پیشرفت امور زراعتی و مال داری آماده می سازد، از جهت غنا و توانگری باید در راس افراد دیگر قرار بگیرد، زیرا کمترین مالکیت است که در یک سال از یک زمین دوسه مرتبه محصول بگیرند، و این موهبت مخصوص کشورها و اراضی بکر و صالح الزراعه و حاصل چیز می باشد.

اگر هلاکان و زارعین، در پهلوی توسعه و پیشرفت امور زراعتی خود را از دیگر طرف، نیز به پرورش احشام و طیور نیز توجه نمایند میتوان به صراحت گفت که مراکز عمده زراعتی کشور ما از غنی ترین و توانگر ترین نقاط کشور به حساب خواهند رفت و از جهت حفظ الصحة و نشاط و صحت و توانائی نیز برجسته گی خاصی را حائز خواهند شد. در صورتیکه امروز می بینیم با تاسیس کوپراتیف های زراعتی، و دیگر کمک ها دهقان و زارع و ملاکان کشور در یک موقعیت خاصی قرار گرفته اند، این امید افزو ده میرود که زودی کشور ما از غنی ترین نقاط دنیا خواهد شد، و نه تنها حواجی

داخلی ما کاملاً برآورده خواهد شد بلکه ممکن است، ازین ناحیه هر کفی صادرات بزرگ غله و حبوبات خواهد گردید.

پیام

مگر این پیشرفتهای بایستی از دو طرف تقویه گردد حکومت وظایف خود را در این زمینه از کمال وطنخواهی انجام میدهد اما بایستی طبقات زراعت پیشه کشور نیز خاموش نمانند، و امور زراعتی خود را تا که بتوانند عامی تر و اساسی تر بسازند زیرا اکنون هیچ شبهه باقی نمانده که علم و تخنیک همانطوریکه در سایر رشته ها تحولات و انکشافات زرگی بخشوده است، در زمینه زراعت نیز رول های بارزی دلود. بوسیله علم و تخنیک روز، در بسیاری کشورها و لو که از نقطه نظر زمین آنقدر غنای طبیعی را مانند ما ندارند، تحولات و انکشافات بارزی در امور زراعتی و مال داری شان پدید آمده است.

امروز کشور های مانند روسیه شوروی و امریکا که عمده ترین مراکز صادرات غله و حبوبات شناخته میشوند با آنهمه کشورهای مذکور نیز از نظر صنایع از مراکز عمده به حساب میروند، از حیث علم و تخنیک روز امور زراعتی خود را با آن درجه وسعت و ترقی رسانیده اند که حتی سالانه هزارها تن غله به کشورهای دیگر کمک مینمایند. برای هر تن از ملاکان و زارعین، دانسته گی از علم و تخنیک روز یک امر حتمی به شمار میرود، این ها باید هیچ وقت قانع نشوند که امور زراعتی و مال داری آن به اساس همان وسایل بسیار ابتدائی قرون وسطی اداره شود. بلکه باید کوشش نمایند که علم و تخنیک جدید را در هر ساحه به کار اندازند و این خود هیچ وقت میسر نمیشود تا اتحادیه های زراعتی تشکیل نمی گردد، و بصورت دسته جمعی و علمی کسارها اداره نمیشود. زیرا یک تن زارع هیچ وقت خود نمیتواند وسایل جدید زراعتی فراهم سازد و کسارهای خود را عامی تر و اساسی تر بسازد، تا سر هایه کافی در دست نبوده و عناصر لایق و علاقه مند در آن ذهنها و عملاً اشتراک نمی نمایند. مردمانیکه درین زمینه پیشرفتهای محیر العقولی را بدست آورده اند بزیر علا و آنکه زارعین آن ها اندوخته های علمی و تخنیکی زیادی را بدست آورده هم امور زراعتی و مال خود را از ساحه محدود انفرادی خارج نموده و بصورت دسته جمعی اداره مینمایند و بهمین چیز راز موفقیت و کامیابی آن ها نیز می باشد.

بهر صورت ما هم امید داریم که علم و تخنیک و باز فهم نه اقص ما را در پر تو انکشافات و تحولات اطمینان بخش موجوده بجای که مطلوب است برساند، و ازین مواهب بزرگیکه دست قدره و طبیعت به ما ارزانی فرموده، قدرت استفاده های شایانی به بخشند.

د زړه کی ښکار

پسر لی وونی شنه په هر ديار
 خاڅکي خاڅکي وباران وخت دسهار
 حقيقت به درته او س کهمه اظهار
 رنگارنگ غاړې به ټپي کپلي په زارزار
 بې له خوږه له هېڅ شې ئې نه وډار
 سړه مېنو که ئې په مثال گل دا نار
 غوږې کيده وړاندې نور واوره گفتار
 د بيلتون په تيغ ئې زړه شولو پرهار
 شور فرياد به ئې کولو په بار بار
 سمدستي مې بيا کار توس کې ورگزار
 بيا به لاره له هاخوايه په تلوار
 دم درحال به رانه ور که شوه يو وار
 دى به بيا غاړې شروع کې لي دو بار
 خوشالي لاره تری غم شو په انبار
 هغه دم شوه له دنيا نه په رفته رفته
 قسمت ورکړله په خو له دا ژد هار
 د فلک له لاسه وه په زړه آزار
 بيا مې ووی ورته دارنگې ټي اختيار
 په ناز ناز دى کې کې هم چغار
 داسې رنگ آواز پيدا شولو په چار
 گو ندى تابه زما شه کولو شار
 چه «هرخوک اخلي له خپلي لمن نار»
 د فراق له لاسه وسوم په انگار
 مایه خه لره کؤ. شور و چغار

يوه ورځ راووتم په نيت د ښکار
 غاړه کې ټوپک مې واچوو او زو ته
 د سپين غره خوانه شوم په څه خيال کېنى
 له ورايه مې دوه زر کې په نظر شوى
 شنو ورشو کېنى د بيدا به گرځيدلى
 سروسر وسترگو به ئې د اورپشان شغلې کې
 سړې سړې ښې لکه سړى وينى لځلېدلى
 چه زه ئې وليدل دواړه تيت په تيت شوى
 يوه لاره يوطرف بله بل خوانه
 ما ټوپک ورته را ښکته له اوږو کې
 زر که يو خوا زه به بل خوا ورپسى شوم
 مابه هم ورپسى کوچ کې بلې خوانه
 کله کله به مې خان که ورته غلى
 په ملگرې پسى دېره وه ستو مانه
 په اخير مې يو گنار ور باندې و کې
 داخل گولى ئې زړه باندې شوه ښځه
 که هرڅو به پر پيده وس ئې هېڅ نشو
 ورنژدى شوم راوامې خيسته لاس کېنى
 ماوى زرکې يوساعت مخه دوړا ندې
 نا گهانه ئې د سينې له سخت پرهاره
 ويلې داچه خپل آواز را ته بلا شو
 په رښتيا چه دامل دى ويل شوى
 بله داچه له ملگرې دى جدا کېم
 که ملگرې سره ناعنه په يوځای وای

حاجت انسان به هدایت دین سماوی

انسان بمقتضی فطرت و طبیعت انسانی که خلق شده این را تقاضا داشته که برای او رهنما و مرشدی باشد تا آن را از تاریکیهای جهل نجات داده بسوی حق و حقیقت و صلح و امنیت رهنمونی نماید زیرا که سعادت و نیک بختی يك مجتمع در هر زمان و مکان بدون هدایت شرعی و بدون رهنمای سماوی تا مین و متحقق نه می شود البته عقل به تنهایی خود هم نه می تواند که قوانین و قواعد را وضع نماید که متکفل امن و آسایش بوده و از حوادث و کرم و سردر و زگار مأمون باشد.

خداوند تبارک و تعالی انسان را برای چیزی عبث و لیهو نه آفریده بلکه برای این آفریده شده که باید انسانها در امور دنیاوی معاون یکدیگر بوده و به اطراف و اکناف زمین سیر نموده و از نعمتها و خیر این که در قلب زمین مضمّن است استفاده نمایند و خداوند برای انسانها جهت اینکه حقوق یکدیگر را محترم داشته و از سفاکی و خون ریزی و تجاوز بر حقوق دیگران مصئون باشند مطابق زمان و مکان انبیا و پیغمبران فرستاده تا آنها را رهنمونی نمایند بحقوق الهی و قوانین ربانی قیام ورزند و تکالیف و زحمات عبادات را تحمل شوند تا پاداش عمل نیک و بد بر آن مرتب شود.

پرخیز که هر خهوی قسمت به زما خیل و	خانقا نهر و رکرم پلاس کنی داغبار
نا کامی له خدا ندائی نه حسا صلیبزی	هرسری ته دی معلوم دغه اسر از
تباهی دقام به هغه وخت را درومی	چه نفاق سره شی خیل منیخ کنی دخار
پهر بنیتیا چه دوحده گلان سمسور وی	تل محفوظ وی له بادو د استعمار
کامیابی فتح همیشه شی به یووالی	هم راضی دی پرې خالوق غنی غفار
پهر بنیتیا چه دا کامی رونه دوحده دی	چه له شاخکی شاخکی چور کاندی ابحار

ننگیا لیه بنکار دی پر یشود داخه وائی

وی روان کرم محای ته راغلمې په کوم لار

عقل و فکر انسان اگر بهر اندازه توسعه یابد باز هم نمی تواند که به حقایق برسد زیرا که عقل در مقابل سلطنت او هام و خیال مغلوب است چنانچه عقل نمی تواند قوقی را که بر مشقات و زحمات مرتب می شود درك نماید چرا که از حوس ظاهری پنهان بوده و عقل از ادراك آن قاصر است .

چیزیکه مدعای فرق را بخوبی واضح میسازد کوشش و زحمات حکمای متقدمین است که آنها صاحبان دانش و بصیرت تام بوده و در بحثها و مذاکرات خود که را جمع به الوهیت و ربوبیت نموده در نصف طریق آن حیران و مسترد ماندند و مسلک های بحث و نظر بالای شان پراکنده شد و درین نوع بحث ها که طول عمر های خود را در آن صرف نموده مضطرب ماندند و هر کدام آنها در اجتهاد خویش تا سر حدی رسیدند که گمان کردند که همین حقیقت است اما در حقیقت دینی و مسالکی مخلوط از بت پرستی و وحدت پرستی رویکار نمودند و حالانکه اینها گروهی بودند که از حیث رأی و تفکر نظیر و همتای نداشتند و صادق ترین و صالح ترین مردمان خویش بودند پس وقتیکه این گروه چیزی دیگر را حقیقت پنداشته و در اجتهاد خود طریقه سهو و اشتباه را پیش گرفته از حقیقت و راه صراط دور رفتند پس حال بی نشان و عوام آن چگونه باشد؟

خدای بزرگ بمقتضی حکمت خود انبیا و پیغمبران را فرستاده و مسئولیت و مواخذه را به تبلیغ و شرایع مربوط ساخت چنانچه میفرماید : وما کننا معذبین حتی نبعث رسولا « یعنی ما کسی را پیش از فرستادن رسول » که احکام خدا را به مخلوق وی برساند « معذب نه می سازیم و این کار از همه کس ساخته نیست چرا که نیروی ما فوق قوای انسانی را میخواهد

پس بهمین جهت عجب نیست اگر آنها به پیروی پیغمبر بر خاستند چرا که مردم برجسته و بزرگ از حیث عظمت و مقام مساوی نیستند هر کدام آنها منزلت و مرتبه دارند اما بقدر طاقت و نیروی بشری در این راه پیش میریم .

عامل دیگریکه انسان را بهدایت سماوی محتاج میسازد عبارت از عالمیت که مقابل وجود انسانی و ملازم آن در هر زمان و مکان میباشد و آن عبارت از خواهشات نفسانی و غرائز حیوانی و طغیان نفس است در مطالب تامین آن

پس این عامل انسا را از جذ اعتدال و نور سال به تعدی و تجاوز بر حقوق دیگران می کشاند و روحیکه مطیع تمایلات و خواهشات خویش است نیرومند نیست پس عقل تنها مانع غرایز و خواهشات شده نه می تواند مثلیکه چشم به تنهایی خود اشیا را نمیتواند به بیند بلکه بدیدن آنها بچیزی دیگر محتاج بوده که آن عبارت از نور است مثلاً در شب تا ریک چیز را دیده نه می تواند گرچه خود چشم با تمام خواص آن موجود است تا که نور معاون بر ای دیدن آن نه شود .

پس همین قسم عقل در ادراک و تفکیر خویش در مطالب فوق تصرف کرده نمی تواند تا که نور وحی سماوی معاون آن نباشد تا برایش مجال نظر صحیح آماده نموده و مواضع حق و باطل و مسالك چهل و ارشاد را برایش واضح نماید و حق را در تمایلات و خواهشات خود ظاهر و بارز سازد که بواسطه هدایت سماوی لجام اطماع و خواهشات خویش را بدست داشته و در مجتمع آرام و آسوده زندگی بسر برد .

عامل دیگر که انسان را بو حی سماوی محتاج میسازد اینست که انسان از حیث اینکه انسانست با عقل و دانش خود در بسیاری از اوقات بعقب و همو خیال رفته و در پی آمال ناجایز و اطماع نامشروع خویش میکوشد تا خواهشات جسمانی و غرایز حیوانی خود را اشباع نماید و این اغراض و خواهشات طبعاً انتها و غایه هم ندارد که بیک حد معین اکتفا نماید پس به حصه و نصیب خویش اکتفا نکرد و بحقوق دیگران تجاوز می نماید و این تطاول و دست درازی او مفضی به جنگ و جدل و قتل و قتل شده پس صلاح و امنیت را برهم زده سعادت و نیک بختی يك مجتمع را طعمه هلاک و بربادی میسازد .

و انسان خود غرض و جاه طلب همیشه متوجه این بدبختیها بوده تا که غریزه شهوانی و اطماع نفسانی در وجود آنست این سفاکی و خون ریزی استمرار یافته تا اینکه يك توده و یاسيك جمعیت خود را از بین ببرد که عاقبت تمام نسل انسان را در خطر می اندازد

پس یگانه وسیله که انسان را از این فلاکت ها و بدبختیها نجات میدهد و صلاح و امنیت را در بین آنها قایم نموده و برادری و همدردی و مساوات را در بین ایشان ثابت میسازد و قتل های ششانه را از قید او هام و خیال رها می نماید عبارت از هدایت سماوی و ارشاد دینی میباشد و دین اسلام که برگزیده و افضل تمام ادیان است متضمن مطالب فوق بوده و این مدعارا خوبتر و واضح تر متحقق میسازد خدای بزرگ بحکمت ربانی و هدایت جاویدانی خود هدایت حواس و هدایت وجدان

و هدایت عقل و هدایت دین را ارزانی فرموده که بواسطه ارشاد آنها راه حقیقت و صواب و نتایج خیر و شر عمل خویش را درک نموده و مطابق هدایات آنها عمل نماید هدایات سه گانه اولی از سهو و خطا سالم نبوده چرا که در مقابل آنها سلطنت او هام و خیال وجود دارد و پس همیشه ملازم خطا میباید اما هدایات آخری که هدایت دین و هدایت سماوی است از قید او هام و خیال آزاد بوده پس به تمام آنها برتری دارد. باید مسلمانان بدانند که هر کس راهر و حقیقت شود و دین خدا را پیروی نماید از ظلم و تعدی در آمان است و بفهمند که افکار مادی نمی تواند ارا مش روحی آنها را تا مین کنند و آنها که انحطاط مسلمان را به اسلام نسبت میدهند تاحدی معذورند زیرا بوسیله دشمن دوست نما و دوستان بدتر از دشمن بزرگ و سازهای گوناگون بدین اسلام افزوده اند که خداوند از آن بیزار است. و عجب انیجاست که بی خبران این زواید و اضافات را در ردیف مسائل اصلی دین میدانند و هر کس که منکر آن شود به تکفیرش میگیرند و بیدینش میخوانند این گروه از دانشمندان غیر حقیقی مسلمانان در روح جوانان که بهره از علوم دارند اثر عمیق بجا گذاشته و احساس میکنند که در نظر گروهی از علمای اسلام دین مقابل عقل و منطق است و اتحاد مقارن اجتهاد داشت و ایمان باجمود همراه است پس بدین جهت بو حش و اضطراب دچار شده بمطالعه کتب غربیان پرداخته تا اگر نشان حقیقت را در صفحات آن بیابند زیرا تصور میکنند که این نشان را در کتابهای مسلمانان نخواهند یافت طبعیست که این گروه بمطالعه کتب مسیحی هم اقدام نمیکند بلکه بمطالعه کتبهایی فلسفی می پردازند تا بوسیله اسلوب علمی آن روح خود را که تشنه حقیقت است سیراب نمایند و بوسیله آن شعله پاک و مقدس را که در روح انسان نهفته است برافروزند و این طایفه در کتبهایی فلسفه و ادبیات فلسفی و حتی ادبیات خالص غربیان مطالب دریافت مینمایند که بواسطه زیبایی اسلوب و دقت استدلال و علامه های خوش بینی و حقیقت جوئی که در آن اشکار است بدان دل می بندند پس بدین جهت از دین چشم پوشیده به افکار علمی غربیان و استفاده از فلسفه و ادبیات و هنر شان حریص تر می شوند پس باین جهت در دین اسلام و موسس آن فکر نمیکنند که اسلام مهد دانش و فکر و پرورش گاه دانشمندان و سر زمین آزادی فکر و عقیده است و فراموش کرده اند که ملل اسلامی قرنهای متوالی چنانچه تاریخ بر آن شاهد است بیرق داران تمدن و فرمان روایان جهان بوده اند.

اسلام او تعليم

دمتعليمينو خواري دتحصيل لپاره :

که څوک په عربي يا عربي ادب ته نزدیکی او بيا توکي مطالعه کوي نو پوره ورځرگمديزې چې اسلامي زده کونکو دعلم او معرفت دحصول په لپاره کې څومره رېږونه گاللي دي او په څومره شوق او ذوق سره ئې پدې لاره کې واړدستخې اسانه کړې دي او داسې قصې لولي چې لوستونکي په تعجب کې غورځوي چې اسلامي طالبان دعلم سره څومره علاقه درلوده او څرنگه په خپلو سپيڅلو هيلو بريالي شوي دي. موږ ددې مدعا دتحقيق او اثبات لپاره لاندې څو قصې او مثالونه راوړو چې برسېره پردې په ډېورتني مدعا دثبوت لپاره ښکاره او واضحه دلايل دي څرنگه چې په هغوی کې يوه نوع دښکلا او جمال طرافت مو جوړوي دگرانو لوستونکو دتفريح سبب وگرزي: امام ابی يوسف (رح) وائي چې ځما يو زړه پورې تېلي ځوی وفات شو او يو چاته مې دهغه خېږول وسپاره نو دابې حنيفه مجلس ته حاضر شوم لپاره ددې چې کوم مورخ راڅخه دهغه محبت او سبق قضانه شي.

وائي چې ابی اسحق کازروني وغوښتل چې دعلم دحاصلولو لپاره کومې مدرسي ته لاړشي نو پلار ئې ورته وويل: ځويه! موږ څو فقيرانو بايد دي چې ته تجارت وکړي او پدې وسيله دخپل معيشت لپاره څه خواره او دنور شيان په لاس راوړو هغه ورته وويل: ښه شوه پلاره دورځي په منځه به سوداگري کوم - لا کن هغه به سبائي دوخته دسبق وبلو لپاره تله او دورځي به ئې تجارت کاوه ترهغه چې دخپلو درسونو دزده کړې لپاره ئې دفرات دهرې گړې څخه استفاده کوله او پدې شان سره دخپل وخت لوی او مشر عالم تری جوړ شو.

ابراهيم زجاج چې دخپل کسب څخه به ئې دورځي يوه نيمه روپۍ گټله - دعلم شوق ورسره پيدا شو نومبر دته لاړ او دهغه سره ئې موافقه وکړه چې سبق ورته ووايي نو شرط ئې ورسره کيښود چې دهر که پوري به هره ورځ تا ته يوه روپۍ درکوم.

محمد بن قاسم بن انباري يوه ورځي (دوينځو) په بازار کې تيريدۀ ناڅاپه ئي په يوه وينځه سترگي ولگيدې چه به مجرد ليدلو سره ئي زړه ترې يووړ او خوبه ئي شوه . محمد بن قاسم وائي چه پس دهغه داميرا لومو منين د (الراضي بالله) خونى ته ولاړم هغه وويل چه چيرته وي ؟ نو ما ورته دوينځي قصه تيره کړه ، هغه حمد ستې دهغي وينځي په اخستلو امر وکړو او ځما کورته ئي راوستله څه وخت چه کورته راغلم يو مسأله مي زړه ته راغله اپاره ددې چه خپل شک وکاږم ومي غوښتل چه هغه ولټوم حال داچه زړه مي له هغه وينځي سره وواو دا کار مي هيڅ ونه کړاي شو نو خپل خادم ته مي وويل هله زرسه بيرته ئي بازار ته يوسه ځکه چه داما ته دومره خير نشي رسوي لکه چه دعلم دحصول څخه مي بيرته پاتې کوي علي بن عيسي و او اجي هغه نومبالي نقيه وائي چه دابو ريحان بيروني پوښتنې ته ورغلم او هغه دځنکندن په بستر کې پروت و و نوراته وي ويل ، يوه ورځي دې دجد تو حساب ځمکه راته ويلي وو ماورته دشفت له کبله وويل ، پدې حال کې ؟ نو هغه وويل ، آبادا چه زه لدې دنيا څخه لاړ شم او پدې مسأله يوه يم ددې څخه به گوندي ښه نه وي چه دنيا پرې بزدل او پدې مسأله يوه نه يم ؟

وايي چه احمد دهارون الرشيد ددروازي له پيره دارانو څخه ورچه د عربي علم سره ئي د حده تيره علاقه درلوده نو د کسائي په انتظار په ئي دواړه سترگي لاري ته نيولي وې څه وخت چه به هغه راښکاره شو نو منډه به ئي کړه او داس جلب به ئي ورته ونيو او ددروازي دخولې پورې به ئي دهغو څخه دمخلفو مسائلو پوښتنه کوله څه وخت چه به کسائي حرم سراي ته ننوت نو هغه به ترې بيرته راوگرزيده او پخپل ځاي به کيناست هر کله چه به کسائي بهر شو نو هغه به ئي بيا د آس جلب ورته ونيو او دمسائلو پوښتنه به ئي ورڅخه کوله نو تر يو معيني ځاي به ورسره لاړ او بيا به ترې بيرته خپل ځاي ته راوگرزيده او هره ورځ ئي دا کار ووتر هغه چه په علم کې ښه غښتلي او بيا وروسته دهارون الرشيد دځامنو استاذ شو .

ښکاريزي چه متعلمينو په دومره شوق او ذوق سره دعلم په زده کړه کې دخپلو استاذانو پيروي کړې ده ځکه چه هغوم په ډېر شوق او خوشحالي سره دعلومو او فنونو په تعليم کې دخپلو شاگردانو سره پوره همکاري او مرسته کړې ده ددې مدعا دثبوت اپاره دمثال په ډول لاندني دوه لنډي قصي ليکو . بکار بن قتيبه داحمد بن طولون

له خواپه دوه کاله حبس محکوم شوی وو چه لدی کبله ئی دوه کاله په زندان کی
تیر کړل - وائی چه هغه د بندې خانې په کوټه کی احادیث بیانول .

اود کوټی د کپ کړ خوانه به ئی پلې پلې ملا لبان را تلل چه بکا رور ته په
کپ کړ کی تعلیم ورکاوه وائی چه یوه ښځه دفتوی غوښتلو لپاره دابی الحسن زیات
حضور ته راغله نو هغه دهغی مسالی خواب ورکړه اوښځه پخپل مخه لاره ، لږڅنډه -
لانه ووشوې چه دهغه ر حمه الله رنگ تغیر وکړ نو له مجلسه پاڅیده ، جامی ئی
راغونډی کړی او لوخی پشی ئی دهغی پسې منډی وهلی تر هغه چه وی نیوله او
فتوای ورله صبیح کړه ، څه وخت څه بیرته راغی نو شا گرانو ئی ورڅخه د واقعی
د علت پوښتنه و کړه هغه ورته وویل : په یاد می شو چه فتوای غلطه ورکړی وه نو بیرته می
وکړه چه راڅخه خطا نه شی . شاگردانو ورته وویل : که مو نږته دی امر کړی وی
دا کار به مو نږ سرته رسولی وو هغه وویل ، که تاسی ته می امر کړی وائی نوالبته تاسی
په سستی کړی وای اوښځه به ونه وې نیولی او فتوی به غلطه پانی شوی وای .

څه چه کړی هغه به ریبی .

کر دگلو کړه چه سیمه دی گلزار شی
اغزی مه کړه پښو کښی به دی خار شی

وخت دتوری په شان دی که چیری انسان په دغه وخت کښی
عمل ونه کړی نو هغه به د پښیمانی په توره ږړی شی .

وخت دسرو زرو په شان دی باید په ټنډی اوییکاری سره
صرف نه شی .

کار و زندگی

ولا تنس نصیبك من الدنيا (قرآن کریم)

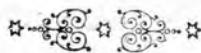
(فرا موش ممکن حصہ خود را از دنیا)

درین شکئی نیست کہ امروز بشر بسوی تکامل و زندگی مرفہ خود را می کشاند شب و روز در مجاہدہ و محو ساختن مشکلات زندگی خود بودہ و درین راہ از هیچ اقدام طاقت فرسا دریغ نہ نمودہ است گرچہ ہمہ ادیان و کتب سماوی کار و عمل را در پهلوی عبادات نیکو شمرده اما قرآن کریم درین خصوص سهم بارزی را حائز گشتہ بر علاوہ تقوی و پرہیز گاری و احسان بہ ہمنوع خود انسان را بسوی کار و فعالیت تشویق کردہ کہ در عالم زندگی اجتماعی حصہ خود را از دنیا فرا موش نکنند و برای امرار حیات و بلند بردن سطح زندگی خود بقدر طاقت و توانائی کوشودہ از رہبانیت و گوشہ گیری دائمی منہش گردانیدہ و نہ میگذارد کہ یک عضو عاقل باز آید نہ این چنین راہ افراط را برویش کوشدہ کہ خود را مطیع و فرمان بردار مادیات ساختہ و نہ این چنین ساحہ زندگی را تنگ گردانیدہ کہ هیچ را آسائش بروی او باز نباشد بلکہ راہ وسط را خط ہشی قرار دادہ ہر فرد را مکلف و مامور ساختہ کہ از حقوق فردی و اجتماعی پشتیبانی کردہ و آرزوہای بی شائبہ را در فضای زندگی باہمی تطبیق و اہمیتی ہمسازی را قائل باشند خرید و فروش و تجارت اموال را بہترین منشأ عبادت و مغایرت با عین دانستہ و در ضمن مفاد رضائیت ہر دو را از حیث ظاہری و باطنی اہمیت خاص میدہد کہ درین گونه معاملہ از ہر گونه غش و فریب کاری اجتناب ورزیدہ و اجازہ ندادہ کہ حق ثابت یکی تلف و بہ مفاد دیگری رایگان تمام شود و از طرفی دیگر در مقابل کار و عمل اسباب دینی یک مقدار اجر و مزدی را اختصاص دادہ تا بہ این وسیلہ دست محتاجان و مفت خواران از دامن جامعہ کو تاہ

گشته و از طرف دیگر گلیم اشخاص بیکار و تنبل از سطح زندگی چیده شده همه بسوی یک هدف معین قدم برداشته و کار همه حسب المرام اجراء گردد بلی قرآن کریم راه آسایش و زندگی انسان را واضحاً بیان کرده از دست درازی، قتل و قتال دزدی و اسراف و ممسکی بازداشته به مقاصد عالی و آرزوهای معقول رهنمون می کند و نه میگزارد که انسان در مقابل ممنوع خود منکوب و خجل حیات بسر برد .

یکی از اصحابان حضرت رسول «ص» شخصی را صفت کرده و گفت که «فلان» شخصی گوشه گیری کرده تنها به ذکر خداوند تعالی مشغول نشسته است حضرت رسول اکرم (ص) در جوابش فرمود که قوت شب و روزی و خوراکه کفایتش از کجاست؟ آن اصحابی (رض) در مقابل عرض نمود که دیگر صحابه برایش می پردازند. از شنیدن این سخن صحابی حضرت رسول (ص) بار دوم جواب داده و فرمود (شما نسبت به او عابد ترید) .

این است روش قانون اسلامی که صاحبان کسب و پیشه را برتری و امتیاز خاصی داده نمی گذارد گوشه چشمی ولو که زاهد و متقی باشد بسوی مال و متاع دیگران مائیل باشد . بلی آنانی که منزوی اند تنها کاری را انجام میدهند که مفاد نفسی و شخصی را هدف خویش قرار داده و برای آنانی که برای زاهد گوشه گیر مال می پردازند سزاوار دو اجر می شوند اول آنکه در مقابل بندگان خداوند تعالی دست احسان را کشوده و از طرف دیگر امر خداوندی را تعمیل کرده اند. از اینجا ظاهر می شود که صاحبان کسب و پیشه نیز دوست خداوند بوده در دنیا صاحب اعتبار و در آخرت به پیشگاه خالق خویش مأمون می گردند .

دین و زندگی

تحول انسان از حیات بدوی و زندگی در مغاره ها به حیات قانونی با حیات مدنی در حقیقت تحول از حیات قوت مادی و استفاده از آن در فیصله خصوصیات و استقرار اوضاع، جانب التجا و گرائیدن به قانون در فیصله منازعات و تحدید علاقات است. اولین نقطه که حیات انسان از آن آغاز میابد عبارت از طریق عصیت قبیلوی و کثرت عددی در جماعت است. نقطه که حیات امروزی را تحت سیادت خود آورده عبارت از موازین عدل انسانی است که فکر قانون بشری آن را تمثیل میکند.

در تطور زندگی بین دو نقطه فوق دین و فلسفه هر یک در وقت و فرست معین حاکمیت داشت. مرحله وحشت و بدویت به اثر سیطره دین به آخر رسید سپس فلسفه با دین در سیادت آن به منازعه پرداخت اما قانون کوشید تا بین دین و فلسفه در توجیه انسان هم آهنگی ایجاد کند. اکنون که نظریه به میان آمد که هر یک جهت بقا و سیادت خود داخل مجاهدت گردید. هر یک از دین فلسفه و قانون با یکدیگر جهت بقا و سیادت به مبارزه پرداخت با این قدر فرق که، دین به خداوند منسوب بوده و فلسفه و قانون از صنعت انسان به شمار میرود. اما غایه و مقصد هر یک خبلی با هم نزدیک است. هدف دین توضیح طرق سلامت بشری در زندگی باهمی است فلسفه نیز همین مقصد را تعقیب میکند و قانون وظیفه دارد به محافظه احوالی پردازد که کفیل صیانت زندگی مشترک و تعاون باهمی بین جماعات مختلف بشری باشد. برای هر یک از این مصادسه گانه مردان کار به میان آمد که وقت و زندگی خود را وقف توضیح قیمت ذاتی مصدر منسوب به نموده و آن را یک نه متکفل تا مبن سعادت بشری نمود.

برای اینکه حیات جماعت انسانی به هدف اصلی و غایه واقعی که همه آن را آرزو دارند برسد گروهی به توضیح مزایای دین پرداخت و طبقه بر حقائق فلسفه روشنی افکند و گروهی به ایضاح منافع و مزایای قانون را به عهده گرفت. اما این جا نکته است که نباید از آن سرسری گذشت و آن عبارت از این است که دین هم گاهی به صورت فلسفه و زمانی در لباس قانون و تشریع عرض اندام میکند. وقت

عقل انسان بخواهد علل و مبادی دین را از راه عقل و نظر تحلیل نماید میتوان نام فلسفه را بران گذاشت زیرا فلسفه به جز تعلیل عقلی برای موجود چیز دیگری نیست. وقتی يك موجود از مبادی دینی را تحت تحلیل عقلی گرفته و در جستجوی علت آن باشیم بدون تردید مبادی دینی را در چوکات عمل فلسفی در آورده ایم.

همچنین دین گاهی بصورت قانون در می آید. وقتی مبادی آن به شئون زندگی تطبیق گردد، درین تطبیق به حکمی که از تعلیل مجرد باشد اکتفا نمیشود بلکه به تفقه و شرح مبادی دینی، شرح ملائم و غیر ملائم آن با طرز حیات و سلوک انسان ضرورت است. این تفقه و این شرح عبارت از قانون است که از دین منبع گرفته و یا دین به صورت آن در آمده است.

دین وقتی در لباس فلسفه داخل گردد مردمان عقل و فلسفه را راضی میسازد و اگر بصورت قانون جلوه کند در قلب اهل قانون و فقه جای میگیرد. باین که دین ممکن است فلسفه شود اما مانند آن فلسفه نمیشود که انسان آن را به صنعت عقلی خود به میان آورده است. همچنین دین اگر قانون میشود به قانونی تحول نمیکند که آن را انسان وضع نموده است بلکه درین دو صورت فلسفه دین و قانون دین از خصائص دین بیرون نمیگردد. البته خصائص دین عبارت ازین است که از جانب خداوند وحی گردیده و انسان مکلف است تا به آن ایمان و عقیده داشته و بدون تردد و شک به اطاعت آن بپردازد گرچه به تمام اسرار و علل آن نظر به انیکه از جانب خداوند وضع گردیده که انسان نمیتواند آن را تحدید کند و حقیقت ذات او را در وقت تصور درك کند پی نمی برد.

گاهی چنین هم میشود که فلسفه و یا قانون عقیده میگردد. اما درین صورت قانون و فلسفه به طبیعت اصلی دین تعیر شکل نمیکند بلکه در لباس تقلید یا عرف در جماعت داخل میگردد زیرا قانون و فلسفه صنعت انسان بوده و هیچگاه این حیثیت از وی دور شده نمیتواند. مفتی این که مردم آن را واجب الانباع از راه عرف بودن آن میپندارند.

درین وقت به فرق دیگری بین دین و بین قانون و فلسفه بر میخوریم و آن این است که دین از جانب خداوند و قانون و فلسفه هر یکی ساخته انسان است با انیکه دین انسان را به فعل خیر امر میکند و قانون

و فلسفه به تطبیق آن خدمت می کنند اما با آنهم فرق بین دین و دو مصدر دیگر باقی است زیرا مطلوب دین کار دن کار خیر بوده ازین حیث که از جای خداوند است و غرض فلسفه و قانون عین چیزها را ازین حیث که زاده تفکر انسان است .

این جا است که موازنه بین خدا و انسان در تحدید خیر و ترسیم طریق و تحدید جزاء که به فعل و یا ترک آن مربوط است قائم میگردد . خداوند به این اعتبار که آفریدگار همه ، بی نیاز از همه و غالب بر همه بوده خیر و آنچه را که مشتمل به مصالح عامه است تحدید میکند و راه آن را طوری ترسیم مینماید که از توان همگی ساخته باشد و جزای فعل و یا ترک آن را به تناسب اثر خیر و مصلحت فوق تعیین میکند .

خداوند در تحدید خیر بندهاگان را به تطبیق آن امر میکند غرض و یا حاجت قریب و یا بعیدی ندارد و نیز از موثر دیگری متاثر نگردیده است . خداوند به تمام معنی به طبیعت بشر میداند و از علم او به اندازه ذره در زمین و یا آسمان بیرون شده نمیتواند . آنچه را به عنوان خیر ترسیم و تحدید میکند با امکانات طبیعت اتفاق تام داشته و تعیین مجازات کارهای خوب و یا زشت نیز با آن هم آهنگ است .

انسان در فلسفه و تقنین خود قبیله نشود ، راست ، نوع شرافت و معرفت محدود است انسان دهاتی در ادراک حیات و تعبیر ازان با انسان مدنی تفاوت فاحش دارد انسان محیط صالح و نیکو کار در تصویر قیام اخلاقی و روابط اجتماعی با انسانی که در انحراف و جرم های گوناگون زندگی میکنند دارای تفاوت زیادی است . انسان جاهل در تصور و اعتقاد ، غیر انسان دانشمند است . انسانی که دارای یک نوع خاص از معرفت است غیر انسانی است که از نوع دیگران بر خور دارد مثلثاً اکثر غیر مهندس بوده و هر دو با متخصص زراعت مغایر و همگی با محاسب فرق و تفاوت دارند و هکندا ...

چون انسان به این گونه عوامل احاطه گردیده طبعاً از آنها قبول اثر نموده و نتیجه آن در سلوک وی ، در تفکیر وی و در تحدید وی برای زندگی و اهداف آن پرمیشود . آنچه از وی صدور

میابد از قبیل تصرف، سلوک، تفکیر حکم و غیره همگی محل انعکاس روشنی عوامل فوق میگردد.

بنابران :

انسان دارای فکر فلسفی را میبینیم که خیر را چگونه تحدید میکند؟ حتماً درین کار از زندگی خصوصی و باعومی خویش اثر پذیر میشود و در طریق تحصیل خیر نیز از آن الهام میگیرد. از همین جا است که بین فلاسفه تحدیدات گوناگون را برای خیر میابیم که بسا آن ها بایکدیگر متناقض بوده و نیز طرق تحصیل خیر را بدون اختلاف کلی و باجزئی یافته نمیتوانیم یکی از آنها عقیده میکنند که خیر آن است که با مصلحت شخصی مناسبت داشته باشد و آن را تنها در تحصیل منافع بدنی سراغ میکنند و او که به غصب دارائی دیگران و یا هتک حرمت و آبروی هم نوع منجر گردد و آن دگر اظهار نظر میکنند که خیر عبارت از گوشه گیری و انزوا از حیات اجتماعی و خود را محروم ساختن از زندگی است به همان تناسب که فیلسوف اولی جانب تحصیل منافع زندگی شخصی پیش میرود، فیلسوف دومی موقف سلبی را در مقابل آن برگزیده و جانب نقطه مخالف نزدیک شده میرود.

همچنین فیلسوف دیگری را میابیم که در تحدید خیر میگوید: خیر عبارت از چیزی است که مفاد آن به بیشتر مردمان برسد دیگری اظهار نظر میکند که آنچه مفاد آن به یک توده مخصوص و امت مخصوص برسد خیر است.

یکی چنین عقیده میکنند که: خوبی و بدی وسیله مربوط به غایه و غرض است بنا بران اگر تحصیل منفعت به دشمنی، قتل و ضرر رسانیدن و تعرض به آبرو و شرف موقوف بود چون انسان را به غایه که میخواهد میرساند لهذا این وسایل مشروع است پس جنگ در الجزائر در نظر مستعمر فرانسوی یک امر مشروع بوده زیرا وسیله نمکین و استقرار استعمار و استغلال ثروت بلاد الجزائر و اقتصاد بشری میگردد تمکن استعمار در نظر آنها یک غایه مشروع است پس وسائل و ذرائع آن هر چه باشد مشروع است این مشروعیت و جواز را از راه منفعت شخصی که انتظار آن را دارد کمائی کرده است.

فیلسوف دیگری را میبینیم که به اجرای واجب از قبیل آنچه سبب مصالح شخصی، اجتماعی و مصالح انسانیت میگردد، محض از حیث وجوب آن امر میکند بدون آنکه در اجرای آن انتظار جزا، ثناء ادبی یا مکافات مادی را داشته باشد.

یکی از فلاسفه به فانی شدن فرد در جماعت توصیه نموده آزادی فردی را یک قلم از بین میبرد ملکیت آن را مصادره میکند و وی را مجبور میسازد که آن را در مصالح اجتماعی به صرف برساند درین صورت حیات برای جماعت بوده نه برای افراد سپس در مقابل آن فیلسوف دیگری را میبینیم که عقیده دارد جماعت باید در خدمت فرد بوده و در راه سعادت آن کار کند فرد در تجارت، در اندوختن مال، در اظهار آبی و عقیده، در انتخاب مسلک و مذهب مالک آزادی تام است فرد حق دارد در سایه عرف و عادات اجتماع زندگی کند و با یکلی از آن پائین نهد نزدی فقر و بدبختی دیگران، زخمی نمودن عواطف و احساسات دیگران ارزش ندارد.

این نمونه های اختلافات فکر فلسفی بود که از محدودیت انسان در حیات خصوصی و یا عمومی مستأمل میگردد.

در قانون نیز این چنین اختلافات وجود دارد زیرا امروز تقنین بر اساس افکار فلسفی و نظریه دولت راجع به زندگی استوار است. شکی نیست نظریات دول راجع به حیات، به تناسب اختلاف نظام آن ها باهم متفاوت است.

از گفته های فوق به این نتیجه میرسیم که یگانه سبب اختلاف در مسا تیر و قوانین همانا محدودیت انسان است از همین جا نام های قانون خاص و قوانین بین المللی به میان آمد که دومی با عمومیت آن زیر تاثیر افکار دول بزرگ، عادات غایات و اهداف آن ها در زندگی، کم و بیش میاید.

چون فلسفه و قوانین از محدودیت انسان نشأت میکند خصوصیت های مذهبی در فلسفه بی تاثیر بوده و اختلافات واضحه در قوانین خاصه، تغییرات متباینه در قوانین بین المللی به صورت آشکارا به نظر میرسد.

چون به این نتیجه رسیدیم که آنچه را خداوند جهت مصالح بشری فرموده محدودیت نداشته قانون ساخته انسان برعکس دارای محدودیت ها گوناگون است اکنون به نقض دیگری بر میخوریم که در فلسفه و قانون موجود بوده و درین ازان مبراست

و آن این است و آن است که: کسی که پیرو مذهب فلسفی بوده و یا مجبور است از قانونی اطاعت کند آنچه میکند به همین اساس بوده که آن را ساخته بشر میدانند شکی نیست که عصمت از خطا تو کید حق و عدل درین صورت نمیتواند بصورت حقیقی عرض وجود کند زیرا این زاده گمان انسانیت که جهت به میان آوردن صنعت فلسفی با قانونی از ان کار گرفته است بدون تردید این گونه احساس و شعور مفرضی به عدم خلوص و صمیمیت در اطاعت گردیده یا به موقت بودن این اطاعت و متابعت منجر میشود و در نتیجه سیر جانب هدف مذهب فلسفی یا قانون بطی شده میرود و چون هدف فلسفه و غایت قانون حرص به تعل خیر است پس درین صورت هر قدر در متابعت فلسفه و اطاعت قانون سستی و تراخی رخ دهد به تناسب آن در فعل خیر توقف صورت میگیرد.

پس به این نتیجه میرسیم که محدودیت انسان عیب بزرگ در فلسفه و قانون است و دست داشتن انسان در فلسفه و قانون یگانه و سیله عدم عصمت از خطا است که موجب تراخی در متابعت و اطاعت میگردد و بالآخر به این نکته اعتراف مینمائیم که در ذات فلسفه و قانون قوت و اقتداری وجود ندارد تا عامل پیشرفت و تنفیذ آن گردد بلکه سبب ترویج عملی اولی تکرار دعوت و از دومی سلطه و اقتدار کسانی است که تنفیذ و اجرای راه عهده دارند.

اما دین از هر دو عیب فوق منزله و مبرا است زیرا خداوند «ج» از محدودیت و خطا دور است بنا بران ارزش دین نسبت به ارزش فلسفه و قانون ارزش ذاتی است.

وقتی دین به فلسفه و قانون تغییر شکل دهد امکان دارد دو باره به حالت اصلی یعنی دین مجرد از فلسفه و قانون برگردد اما به این شرط که مصدر اصلی آن از تحریف و تبدیل محفوظ باشد درین وقت قیمت اصلی و ارزش ذاتی خود را از دست نمیدهد به این معنی که خطر احتمالی که شاید به اثر مداخلت دست انسان متوجه آن گردد امکان دارد در صورت دور شدن این مداخله به کوه کداست و عصمت اصول آن از بین برود.

این جایگزین دیگری به استثناء عصمت و حی و عدم محدودیت خداوند نیز به نظر میرسد که سبب امتیاز بیشتر دین از فلسفه و قانون میگردد و آن عبارت از ضمیر

انسان است که تحت تاثیر ترس خداوند واقع میگردد و آن حکم سلطه تنفیذ قانون را داشته ولی این سلطه يك سلطه ذاتی بوده و از ذات انسان بیرون نیست . کسی که از قانون پیروی میکند این متابعتش غالباً در اثر مشاهده قوت و ساط است که تنفیذ قانون را به عهده دارد درین وقت اگر مراقبت دولت مربوط کمتر بوده و با از بین برود اثر قانون نیز محو میگردد و بالاخره نامی از ان باقی نمی ماند زیرا در دایره قانون بدو امر ذیل نهایت ضرورت است نص قانون و سلطه تنفیذی در حالیکه در دایره دین به آنچه ضرورت داریم از عقیده و ضمیر انسان بیرون نیست .

فلسفه نسبت به قانون از حیث نفوذ ضعیفتر است زیرا نه مراقبت خارجی و نه داخلی از قبیل عقیده و ضمیر و غیره با وی همراه است پس موقف آن در حیات عملی انسان نسبت به قانون سست تر و گم پایه تر است و از همین جا است که مقاومت آن در مقابل دین نیز خیلی ضعیف است .

این بود سخنی چند در پیرامون دین فلسفه و قانون و رول آن در حیات عمومی انسان و از آن چه در سطور فوق متذکر گردیدیم چنین استنباط میگردد که دین در حیات و توجیه انسان مقام اول را دارد دین بگانه مصدر توجیه است که در مقابل نقص تحدید احتمال خطا احتیاج به وجود ساط، تنفیذی و مراقبت مستقیم سر فرو نمیکند از همین جا است که دانشمند بزرگ مصری شیخ محمد عبده میگوید همه مردم به این نقطه که بعضی از اعمال بشر سودمند و بعضی مضر یا به عباره دیگر بعضی نیک و برخی بد است به صوت عمومی و اجمالی اتفاق نظر دارند و بسا از دانشمندان دارای نظر صحیح و مزاج معتدل تا اندازه در تعیین معیار نیک و بد و معرفت آن به حق رسیده اند و نیز به این نظریه متفق اند که نیک آن است که فایده آن بادو امتر بوده گرچه ضرورتی را بار آرد و بد آن که به ضرر خاص یا عام منتهی گردد گرچه شامل لذت دنیوی باشد و بی در فیصله راجع به اعمال خاص که خیر است یا شر به اختلافاتی مواجه گردیده اند که از اختلافات مزاج طبیعت محیط و غیره عوارض منشأ میگردد از همین جا است که يك عده زیاد آنها به صورت لاشعوری جانب شر پیش میروند به گمان این که نیکی را تعقیب مینمایند پس به این نتیجه میرسیم که عقل بشری به تنهایی نمیتواند انسان را به سعادت واقعی رساند و نیز میگوید از همین

جاست که عقل بشری در قیادت قوی اندر اکی و بدنی به کسی ضرورت دارد که نسبت به وی در توضیح طرق سعادت دوجہانی بہتر و صائب تر باشد آن عبارت از پیغمبر است در جای دیگر راجع بہ امام و ملت ہامیگوید « عقل بہ تنہائی در قانون نمیتواند ملت ہا را بدون مرشد الہی بہ سعادت برساند طو ریکہ حیوان ادراک آنچه بہ حواس خمسہ درک شدہ میتواند تنہا بہ حاسہ چشم اکتفا نتوانستہ بلکہ بہ حواس دیگری نیز از قبیل لامسہ ، سامعہ وغیرہ ضرورت دارد . همچنین دین حیثیت یک حاسہ عمومی را داشتہ و مسائل سعادت را کہ از نگاہ عقل پوشیدہ مانده باشد توضیح و روشن میکند . و عقل در معرفت این حاسہ ، بسکارسازنداختن آن در راہ آن را بہ ہدف اصلی برساند و اذعان در برابر معتقدات و اعمال کہ دین آن را ارشاد میکند کو مکرم سعادت مینماید

اسلام بہ حیث یک دین بہتر :

از دین بہ مفهوم عام آن کم و بیش بحث نمودہ اکنون نوبت آن است کہ در موضوع اسلام حرف بزنیم . ضرورت دین اسلام در زندگی انسان شدید تر و قوی تر است . زیرا طوری کہ از قرآن و سنت صحیح برمیاید اسلام بالاین کہ متضمن تشریع تہذیب و معاملات بورہ متضمن عقیدہ و ایمان نیز است . تمام فرمایش های اسلامی و حسی منزل خداوندی و ہمگی بہ جانب ہدف واحد کہ عبارت از توازن ، استقامت و اعتدال است دعوت میکنند .

عقیدہ :

عقیدہ توحید نمونہ توازن ، استقامت و اعتدال است زیرا عقیدہ بہ وجوب پرستش ذات واحد و جدی را در بین مسلمانان ایجاد میکند کہ عایہ زرگ اسلام است . شیخ محمد عبده در همین موضوع چنین میگوید « اعتقاد ہمگی بہ خدای یگاہ در حقیقت توجہ نفوس بہ سلطان و احداست کہ ہمگی بہ حکم او منقاد بودہ او و این عقیدہ سبب تنظیم اخوت و اساس سعادت مسلمانان است آنها در روشنی این عقیدہ دیربارود بہ ہدف اصلی خود میرسند . »

عقیدہ توحید موجب بہ میان آمدن وحدت علاقہ انسان با انسان ، با قبیلہ با اجتماع بالا خرہ روابط یک تودہ اسلامی با سائر جوامع اسلامی میگردد . تشریع تہذیب و عبادت راہ واضح وحدت انسان است و تشریع معاملات راہ وحدت علاقہ بین افراد و مجتمعات است .

خداوند پیغمبر بزرگوار خود را مخابر قرار داده میفرماید
 قل هو الله احد الله الصمد لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفواً احد بگوای محمد خدا یکی است
 خدایی نیاز است کس را نزاده و نه او را کس زاده نیست همتای او هیچ کسی «
 این سوره کوتاه قرآنی وحدانیت خداوند را به وحدانیت خالص از مثل و شبیه
 تحدید نموده است . چون معبود باید کسی باشد که انسان همیشه در زندگی متوجه
 وی باشد لذا این وحدت خالصه غایبه و هدف انسان در شئون زندگی است .

برای انسان است که خدو را محکوم این وحدت نموده و طبق مقتضای آن رفتار کند اگر چنین
 نه کند پس وحدت خداوند را در عبادات خدا درک نکرده است اگر در زندگی دارای
 سلوك مضطرب و پریشان باشد علامه این است که اصلاً نزد وی وحدت متحقق نگردیده است .
 همچنان انسان باید بکوشد بین خود و دیگران ، دوئی را به وحدت حقیقی نزدیک سازد
 به ترتیب که آثار این وحدت در سلوك وی بادیگران بصورت واضح روشن گردد .
 انسانیکه در دائره علاقه بادیگران به تقریب آنها جانب وحدت نمیکوشد در حقیقت
 وحدت خداوند را درک نکرده است . هدف عبادات در اسلام ایجاد وحدت در ذات انسان
 و تطبیق سلوك وی با این وحدت است . و هدف معاملات در اسلام به میان آوردن علاقات
 بین دو ممنوع و ایجاد سلوك موافق با این علاقه است .

عبادات :

انسان به حکم خلقت بین دو امر متقابل قرار دارد و جانب دو نقطه متفاوت
 رهنمائی میگردد که یکی را نفس اماره با سو و دومی را نفس مطمئنه به عهده دارد
 اول الذکر انسان را جانب غرض ، هوی و شهوت رهنمائی میکند . و دومی میکوشد
 انسان صاحب عدل ، توازن و استقامت باشد .

اسلام عبادات مختلف را از قبیل نماز ، روزه حج و زکوة را مقرر نموده تا انسان
 دارای توجه و احد صاحب نفس مطمئنه صاحب توازن ، عدل و استقامت گردد .

اسلام نماز را فرض گردانید تا انسان در خشوع خود متوجه خدا و جلال و عظمت
 او گردیده باری به ادای جمله الله اکبر داخل راز و نیاز میشود . این است که انسان
 به قیمت وجود حقیقی ملتفت شده چنین عقیده میکند که ذات واحدی وجود دارد که
 دارای هر گونه عظمت و جلال بوده و مساوی آن همه تحت شعاع قدرت و مشیت
 او قرار دارد . وقتی این ارزش در نفس نماز گذار تثبیت گردید نفس وی یک نفس
 مطمئنه بار آمده انسان را اجاره نمیدهد به جز خداوند جانب چیز دیگری متوجه

و مایل گردد. آری نفس اماره بالسوء میکوشد انسان به غیر خدا وند تمایل و خضوع داشته باشد شکمی نیست که درین صورت هدف و غایبه وی باشیطان متعبد و استغف میگردد. پس به این نتیجه میرسیم که نماز عبادت است که مقصد آن این است که نفس نماز گزار به اثر آن يك نفس مطمئنه و راضیه گر دیده انسان صاحب يك توجه و دارای يك هدف و غایه شود درین وقت وحدت حقیقی در انسان رو یکبار گردیده از تردد نجات میابد. اسلام زکات را مقرر نمود تا شخصی زکات دهند از راه دادن زکات به خداوند نزدیک و در سلوک خود متوجه هدف واحد گردد. حیثیت مددگار و نمیکند کفنده را کمائی نموده انسان مستولی، طامع و حارص نباشد

روزه :

در روزه تنهاتشیت جلال و عظمت خداوند نبوده و تنها عدم حرص را به استیلا و تعالی باز نمی آرد زیرا این دو امر از امساک و ترک به هر ترتیبی که باشد برمی خیزد بلکه اینجا فلسفه بزرگ دیگری مضمون شده و آن عبارت از سرزنش نمودن لذات انسانی و محروم ساختن آن از فعالیت است برای آنکه در مقابل اوامر خداوندی مطیع مطلق باشد

در عبادت روزه امثال اوامر خداوند، اقرار به وجود و ارزش او در وجود و حرمان نفس از لذات مفسده است

روزه وسیله دیگری متوجه ساختن انسان جانب وحدت حقیقی که غایه اسلام است بود و عامل به میان آمدن نفس مطمئنه است که به جر تقرب به خداوند چیز دیگری را آرزو نمیکند.

حج :

در حج سرازعود انسان به حالت طبعی نهفته و متضمن ترک لذات بوده و مفهوم اعطا و کرمات بایمویان را از طریق اضحیه و غیره نیز دربر دارد و نتیجه خیلی مهم و پیرارزش آن ایجاد اتحاد و هم آهنگی بین مسلمانان متفرق در اکناف عالم است پس به این ترتیب هدف بزرگی که از راه نماز، زکوة و روزه تعقیب میگردد حج نیز در راه رسیدن به آن کرمات میکند.

انسان وقتی دارای توجه و هدف واحد گردید سلوک وی در شئون زندگی نیز يك سلوک داخل چو کات اعتدال و مستقیم میگردد. اضطراب وی بین دو نقطه متقابل از بین میرود. کاری را امروز انجام نمیکند که فردا نقیضی آن را

اجرا نماید تمایلات مضطر بازه گاهی راست گاهی چپ از وی دیده نمیشود ، آنچه میکند داخل اعتدال و استقامت بوده و از حرکات و سکناش واضح میگردد که به مفهوم وحدت بصورت واقعی پی برده است

آری و علامه اعتدال و استقامت این است مصداق قول خداوند گردد که میفرماید وابتغ فی ما آتاک الله الدار الاخرة ولا تنس نصیبک من الدنیا و احسن الله الیک ولا تبغ الفساد فی الارض ان الله لایحب المفسدین و طلب کن در آنچه خدا برایت داده است خوشبختی خانه آخرت را و فراموش مکن نصیب خود را از دنیا و نیکی کن طوری که خداوند بآتو نیکی کرده و فساد را در زمین مخواه بد رستی خداوند فساد کنندگان را دوست ندارد و وقتی انسان طبق این وصایای قرآنی عمل کند بدون شك يك انسان معتدل و مستقیم باریا ید .

انسان اگر در زندگی بکوشد تا حصه خود را از دنیا صاحب گردیده در عین حال درین کار هم مقصد اصلی وی تحصیل رضای خدا و خلق باشد ، طوری که خداوند با وی نیکی کرده با هموعان از راه احسان و عروت پیمیش آید از آنچه خدا برایش ارزانی فرموده در راه عبث و فساد کار نگیرد آن وقت يك انسان معتدل ؛ دارای توازن و استقامت گردیده نه جانب انزوا میگیرد تا خود را از نعمت های دنیوی محروم سازد و نه این نعمت ها را وسیله تکبر و غرور قرار داده جهت اجرای امور بعث و لا یعنی در زندگی خصوصی و عمومی خود ازان کار میگیرد مگر تکب گناه و حرام نمیشود ، به آبروی کسی نمیتازد و شرف هموع را پامال نمیداند و با آنهم به مستحق دیگر ، نیز توجه و التفات داشته صاحب قرا بده ، همسایه ، مسکین ، ناتوان و حاجت مندا از کومك و مساعدت فراموش . نمیکند انسان با انسان دیگر مانند کسی است که بین دو نقطه متقابل - نفس اماره و نفس مطمئنه - قرار داشته باشد .

طبعی است که انسان ها دارای عادات ، آمال و آرزوهای مختلف بوده که تفاوت محیط و محل پیدایش و بود و باش در زمینه بیشتر کومك میکند شر قدر تعداد مردمان بیشتر شده روده همان اندازه طرق مغایرت و تفاوت بین ایشان اضافه تر میشود همچنان که اسلام راجع به سلوک فرد ارشادات مهم دارد به همین ترتیب جانب جماعت عین توجه را داشته و در هر دو جا غرض و غایه واحدی را تعقیب میکنند .

اسلام اراده دارد مسلمانان با هم هموار و متفق بوده جانب يك هدف و غايه تلاشی نمایند و آنچه در شرع به نام مامالات ياد ميشود برای تامين همين غرض و هدف به میان آمده است. اتحاد جماعت و امت تنها به اسبابی موقوف نسبت که به افراد آن به حکم قبيله، وطن یا سائر امور متعلق زندگی احاطه نموده باشد. بلکه اين جا به چیز دیگری ضرورت است که عبارت از وحدت غايه و هدف بوده که يگانه مرکز تجمع افراد يك توده به شما امير و دوسبب تشديد روابط با همی ایشان گردیده به اخوت نفسی و روحی و توفيق نظر منجر میگردد.

قرآن کریم بعد از آنکه غايه و هدف يك توده را تحديد میکند به معبادی اخلاقی توصيه مینماید که ثمر آن حفظ توازن جماعت بوده و بالا خيره عامل حفظ علاقات افراد از تفكك و تلاشی گردد.

هدفی را که قرآن برای جماعت اسلامی تعیین و ترسیم نموده عبارت از پرستش خدای يگانه است خداوند چنين میفرماید «و اعبد الله و الاشر کو ا به شیئاً» و پرستش کنید خدا را، و او هیچ سی را باری شريك نسازید» در جای دیگر چنين ارشاد میکند «قل انی امرت ان اعبد الله مخلصا له الدين ... بگو و مامور شده ام که خداوند «ج» را پرستش نمایم در حالیکه خالص بسازم برای وی دین خود را ذالکم الله ربکم لا اله الا هو و هو علی کل شی و کیل لا تدركه الابصار و هو یدرک ال ابصار و هو الطیف الخبیر» این است خدا «ج» خداوند شما نسبت هیچ معبودی جز وی پس پرستش کنید او را و او به هر چیز کار ساز است در نمی یابد او را چشم ها و او در میابد چشم ها را و او نهایت مهربان آگاه است ان هذو امتکم امه واحده و انار بکم فاعبدون» هر آنچه این دین شما است يك دین پس پرستش کنید مرا».

اسلام در عین حال که غايه و هدف جماعت را به پرستش خدای يگانه تحديد میکند افراد آن را جانب شعور به کرامت و سیر در زندگی بدون عائق و مانع از قبیل اوهام و شنیت و غیره سوق میدهد. شعور به کرامت، آزادی از قیود خرافات و اوهام، مقابله باشد ائد با حوصله فراخ و آزادی کامل همه نمونه و مظهر عبادت خدای «ج» یدانه است. صاحبان این شعور کسانی اند که از قیود خرافات و اوهام انواع مختلف و ثنیت از عبادت جمادات گرفته تا پرستش اشخاص آزاد بوده دارای قوت بیداری و خبرت اند پس آنها حق دارند در مبارزه های خود کامیاب و بر «خالفین غالب آیند».

وفا کول

وفا کول د اسلام له مهمو اغراضو او مقاصدو څخه گڼل کېږي، په وفا کولو سره انسان د ځلېکو په منځ کې ښه حیثیت او لوړ مقام پیدا کوي. د وفا کوونکي خبرو ته خلک غوږ ایزې او دهغه خبرې رښتیا او دمنلو وړ گڼي. وفا کول انسان د کامیابي او نیکمرغۍ لوري ته را کښي. همدغه حقیقت دی چې اسلام و وفا کول د مسلمانانو له لازمي صفاتو څخه گڼلې دي او هر یوه ته یې امر کړی دی چې له وفا کولو څخه کار واخلې او د ژوندانه ټول امور په وفا کولو باندې ښا کړي. کله چې یو مسلمان د چاسره عهد و کړي نو هغه لږه لازم دی چې د خپل عهد حق ادا کړي او خپل عهد ترسره ورسوي مگر دومره خبره ده چې وفا کول باید په هغه امر کې وي چې هغه حق او خبروي که چا د خیر او د حق په امر کې عهد و کړ نو دهغه ایماني او انساني واجب دادي چې په خپل عهد باندې و درېزي او که چیرې په هغه امر کې ښې خیر نه وي نو باید دهغه څخه مخ و اړوي او هغه ته وړاندې نشي.

انس بن مالک روایت کوي چې زما تره انس بن النضر دبدر جنگ ته حاضر نه شو نو رسول اکرم ص ته یې وویل: ای د خدای رسول! هغه اول جنگ ته چې تادمشر کینو سره و کړ هغه ته حاضر نه شوم که چیرې له تا سره د مشر کینو جنگ ته ولاړم نو به یوینی چهزه څه کوم!

کله چې دا د غزا ورځ راغله نو په دې ورځ کې یې ځی خپله میرانه ښکاره کړه او سعد بن معاذ ته یې وویل: زما دې د النضر په خدای قسم وی چهزه د جنت بری له همدې احد څخه حس کوم.

انس وائي: ما خپل تره د جنگ په میدان کې ولید چې دهغه په بدن کې د توري او نیزې څه د پاسه انیاز خمونه وو. بلکه مشر کینو تردې اندازی پورې وهلي و چې هغه نه پیژانده کیده ترڅو چې خوري راغله او هغه یې له گټو څخه وپیژانده. انس وویل: مونږ ددې آیت نازلیده دهغه او دهغه په شان د نورو کسانو په حق کې گناهه. ومن المؤمنین رجال صدقوا ما عاهدوا الله علیه فمنهم من قضی نحبه

و منهم من ينتظر. و ما بدلا. ا تبدلا. يعنى لخمى له مؤمنانو شخه داسى سپى دى چه رشتيا كړى ئى وه هغه خبره چه دوى په هغه باندې له الله تعالى سره عهد كړى و پس لخمى له دوى هغه دى چه خپل نذرئ ترسره كړ او لخمى له دوى شخه هغه دى چه دمر كك؟ يا شهادت انتظار. ار ككازى او خپل عهدئى يوفره هم په بد لولو سره بدل نكړه كه. خوك و غواړي چه په خپل عهد باندې وفا وكړي نو هغه اړه دوه شپاښ ضرورى دى: اول داچه قوى ذا كره ولري بل داچه دقوى عزمت خستين وي. ۱۰ چيرى پدچا كښى دغه دوى قوى چه دذا كرى او عزمت قوى دى ضعيفى وي نو دغه كس په خپل عهد باند وفا نشي كولاي له همدى كبله دبشر لمړى پلار د و ئى په موى خوړ او باندې له جنت شخه ووت، اود دئسوى اسكاليفو اور بړو ندو سره مخامخ شو.

نو كبله چه حقيقت داسى دى هر يوه اړه بڼاى چه دقوى ذا كرى او قوى عزمت خستين وگرځي او كوشش و كړي چه دقوى ذا كرى اود قوى عزمت وسايل و سنجوى اود هغو لارى پيدا كړي. لكه له انسان شخه يا ژوندانه كښى - پيرو حوا دنو وپيښو، د تكاليفو اور بړو نو په سبب حقائق هيربزي او دهغه له سترگو شخه فنا كيښي. او هغه كسان چه وېش ذهنونه اولوى زړونه لري دغه راز كسان د وفا خستينان وي.

هغه عهد چه له انسان شخه په هغو باندې وفا كول غوښتله شوى دى دغه عهد پورنگ نهوى بلكه په دچه كښى سره مختلف دى له قولو شخه پر او مقدس عهد هغه دى چه دخداى اود بنده په منځ كښى وي. اوداله دى كبله چه خداى باك په خپل قدرت سره خپل بنده ئى پيدا كړ او هغه سره ئى دبر لوى احسان و كړ چه هغه له ئى ته ښه شكل اود عقل نعمت وړ كړ ترڅو چه بنده د عقل په قوى سره دغه الهى حقيقت وپيژني او بيا دهغه اطاعت او عبادت و كړي. كه چيرى انسان په دغه عهد باندې وفا وكړى نو دغه وفا كول به دهغه په دينوى اواخر وي نيكمر ئى او سر لوړى، كاميابى او خوشالى تمام شي او كه چيرى په دغه عهد باندې و نه دريږي او په هغه باندې وفا ونكړي نو دينوى اواخر وي بدمرغى او خغكيان به دهغه پېرځه شي.

ددی لپاره چه مسلمان خپل خان دونا کولو په صفت سره ښایسته کړی نو خپلو پخوانیو مسلمانانو ته دې نظر وکوي چه هغو در رسول اکرم (ص) سره څرنگ عهد لرو دل او په هغو عهدو باندې دوی څرنگ ټینګار او وفا وکړي .

رسول اکرم (ص) له انصارو څخه بیعت واخست چه دوی خپل نفسونه او مالونه د اسلامي دعوت د ساتلو او امانولو لپاره ورکړي همداو چه انصارو خپلو نفسونو او مالونو تصرف رسول اکرم (ص) ته ورکړ: اودغه حقیقت د بدر په غزا کې ښکاره شو . هغه کسان چه وفانه لري دوی دې وفائي بده نتیجه ونی ثعلبه بن حاطب نامي انصاري دېاک رسول «ص» په حضور کېښی عرض وکړ چه یارسول الله زما په حق کېښی دعاو فرمائي چه داموالواوشتو خواو ندشم رسول اکرم «ص» وفرمائل : «ای ثعلبه ! هغه لېږشی چه ته پری دالله تعالی شکرا داکړی ښه دی له هغه ډیرشی څخه چه ته دهغه حقوق اداونه شی کړای» ده بیا هماغسې غوښتنه وکړه رسول اکرم «ص» وفرمائل : «ته زما دسنت اودعمل طریقه غوره کړه» نو ددې کریم «ص» پدغه انکار دده اصرار لازياتیده ده وعده وکړه: «که الله تعالی ما دمالو او دشتو خواو ندکړی نو زه به دهغو پوره حقوق اداو کړم» بالاخره رسول اکرم «ص» دده په حق کېښی دعاو فرمابله چه دهغی په اثر دده په پسر کېښی دومره برکت او کثرت پیدا شو چه دې دخپلو ډیرو زموله امله له مدینې منورې څخه دباندې ووت او په یوه کلي کېښی ئی هستوګنه غوره کړه اودېرو مالو او ستو له امله درمړه مصروف او مشغول شو چه ورو ورو د جمعې او جماعتو په ترک اخته شو .

څه مده وروسته در رسول الله «ص» له جانب دزکوة اخیستلو عامل ورغی نو ده وویل چه «زکوة خود جزئی خور رانېکاري» ده دری کرته نن اوسه ائې وویل ایتعطیل به ئی وړاندې کاوه بالاخر دزکوة له اداء څخه ئی به عساف ډول سره انکار وکړي رسول الله «ص» ددې وضعیت په مقابل کېښی دزې خلی «ویح ثعلبه» وویل اودغه آیت نازل شو .

«ومنهم من عاهد الله لئن آتانا من فضله لنمصدن ولنسکونن من الصالحین . فلما آتاهم من فضله بخلوا به وتولوا وهم معرضون» یعنی اوځنی له دغو منا فقا نو څخه هغه دی چه عهدئې کړی و له الله سره قسم دی چه خامخا که الله تما ای مونږ ته : له خپله فضله مال را کړی نو خامخا خیرا تونه به ورکوو وهرو مرو

ز کوة به تری باسو او خامخا به شو مونبز هر و مرو له صا لجانو شخه . نو کله چه الله تعالی له خپله فضله دوی ته مال ور کړ نو په هغه مال سره ئی بخل اختیار کړ او دوی بیرته وگرځیدل حال داچه دوی له حق شخه څنگ کوونکی ؤ . کله چه دشعلبه ځمکو خپلوانو هغه ته دغه خبر ورساوه نو هغه ناز په سره لیه ز کوة رسول الله «ص» ته ورغی . خو رسول الله «ص» وفرمائل : «زه دالله تعالی له جانبه ستا دز کوة له قبوله ممنوع شوی یم» ده ددی خبری له اوریدلو شخه پیر شور ماشور او ژړاو او ویلاو کړه ولی چه در رسول الله مبارک له لوری دده دز کوة نه قبیلیدل ، داوی عیب عار ، شرم او ښکې خبره وه ثعلبه دبدنامی له تصویره پخپل سر باندي خاوری بادولی ، مگر په زړه کښی ئی نفاق پټه ؤ . وروسته در رسول الله «ص» له تر دیده ددی سره له ز کوة دحضرت ابوبکر صدیق «ض» دحضور کښی حاضر شو . صدیق اکبر «ض» هم دهغه له قبوله انکار وکړ بیا دحضرت عمر فاروق «ض» اود حضرت عثمان ذی النورین «ض» په حضور کښی هم مشرف شو . مگر دوی هم دده دز کوة له قبوله انکار وفرمایه او هر یوه به همداسی ویل ! دهغه شی چه رسول کریم «ص» له حضوره مردود شوی وی ، مونزله سره هغه نشو قبولولای ، بآ لآخر دغه ثعلبه دهمدی نفاق په حالت کښی دحضرت عثمان «ض» په خلافت کښی مړ شو .

له دی پښې شخه معلو میږی چه وفاته کول له بدو اوفواووصفانو شخه دی ځکه غدر او خیانت چه په عهدو کښی وی انسان غیرتفه گرځی بلکه دقولنی به منځ کښی روابط او علائق شلوی او په قولنه کښی بی انتظا می او کډو دی منځ ته راولی . پس هر مسلمان لره لازم دی چه په خپلو عهدو برا بره ده چه دمسلمان سره وی یا کافر سره ، وفاو کړی ، ځکه وفا کول یو فضیلت دی او فضیلت هیڅ تجزیه نه قبلوی .

رسول اکرم «ص» وایی دی ، ای ماسا رجل آمن رجلا علی دمه ثم قتله فأنا من القاتل بری ، وان کان المقتول کافرا یعنی در سپی چه دبل سپی و بڼی مأمونی و گر ځولی اریا هغه ئی مړ کړ نو زه له وژونکی شخه بیزاره یم اکر که مقتول کافرو دی دغه ښوی حدیث ځلکوتنه دا سلام مقدس غرض او پاک روح په ښه چاغه کښی ښکاره ئی دی .

زمان و تحول

وقت و زمان هم یکی از عناصر مهم و قوی در تحول و اصلاح افکار و ذهنیت بشر سیمامیرود زیرا در هیچ دوره تاریخ دیده نشده که سیر و حرکت های اصلاحی در هر شق که باشد در یک جامعه و ملت بیک حال ثابت و باقی مانده باشد و بسیار دیده شده که اجراء و تعمیل همچو اصلاحات بالایی مردم در اول وهله از جانب مردم و محیط سخت مقابله شده حتی گمان می رفت که تادم آخر درین باب مبارزه خواهند نمود ولی در نتیجه ازان استقبال خوبی کردند شاید حکمت بالغه الهی درین امر تنها نجات دادن افراد نوع انسان از غلو نفس و تکبر خواهد بود زیرا اشخاص انسانی اگر به سهولت به مرام و آرزو های خود بصورت فوری و بدون قبول و یا تحمل مشکلات نایل و موفق میشوند البته یک نوع عجب و غرور در مغزشان تولید میگردد و هم این تحول فکری با ثبات میرساند که تبلیغات اصلاحی و برقرار داشتن اصل و اساس آن همیشه باید در جریان باشد. زیرا هر قدر و بهر اندازه که یک مفکوره و نظریه نامرغوب و غیر مانوس بنظر هم برسد در اثر تلقین و پس از طی مراحل معینه در قلب مردم نقش و ستر جا مورد پسند قرار میگیرد زیر تاریخ نشان میدهد چیزهایی که تازه اعرض اندام میکنند ولو که حق و سراسر به مفاد جامعه و جزو مسایل حیاتی و سعادت بشر بشمار هم برود چنانچه گفته شد مردم چون به آن تازه بر میخورند از ان ابا می ورزند، مگر ایجاب و اقتضای وقت و زمان آنرا کم کم بر ایشان قبول اندانی است و فرصتی میرسد اشیائی که قبلاً غیر معقول به محیط تلقی شده خود بخود مورد قبول نزد عامه الناس قرار میگیرد طوری که زمان در اصلاح جامعه تأثیر بارزی دارد همچنان از روی اشیای نامعقول و باطل پرده را می بردارد، بار بار دیده شده که بسیار چیزهای مزخرف و فاسد در اول نظریات ملت را بخود جلب و طوری مورد پسند واقع گردیده که باید به هیچ وجه مردم آنرا ترك نگویند، اما به مرور ایام برای شان معلوم و منکشف گردید که آن معقولیتی ندارد، دوباره به عدم اجراء و ترك آن تصمیم گرفتند،

قرآن پاک نیز دلالت دارد که همچو اصلاحات در خلال روزگار از سنن خدائی است که باید بوجود بیاید، زیرا خداوند بزرگ در کتب مقدس خود میگوید

لکل اجل کتاب یمحو الله ما یشاء - برای هر قضای موقت نامه است نابود میسازد خداوند آنچه رامیخواهد و یانابت مینماید، این آیت را میتوان چنین تفسیر کرد: هر شی موقوت به وقت وساعت خود است، یعنی هر زمان از خود ایجاباتی جداگانه دارد، به مرور عصر و زمان انقلاب و تحول در آراء و افکار و غیره امور حیاتی بشر باراده خدا (ج) رخ میدهد اینست که وقتی قیامت و غیره واقعیت يك امر ثابت گردید، مردم از آن منصرف میشوند اینچنین اگر مزیت و خوبی های يك شی نزد جامعه ظاهر و هویدا گردید آنرا می پذیرد و بآن تمسک میگیرد.

در قرآن کریم از زبان مشرکین گفته شده: ترجمه،

آیا وحی از بین ما تنها به وی نازل و القاء میشود؟ نی بلکه اودر این ادعای خود دروغگو و متکبر است، خداوند حکیم جواب تهدید آمیزی به مشرکین میدهد: بلی مشرکین در آینده بسیار نزدیک میدانند که کذاب، و متکبر کیست، جای تردید نیست که اگر خدا (ج) میخواست در آن وقت هم برایشان داناننده میتوانست که متکبر رفعه کذاب کیست. ولی به منظور کدام حکمت و فلسفه که نزد خودش ثابت بوده این اعلام راه آینده نزدیک (حین نزول عذاب و یاروز قیامت) موقوف ساخت و گفت:

در آینده بسیار قریب میدانند که کپ چیست ازین نیز معلوم میگردد که وقت و زمان کشف است، تعیین مرور ایام جشن و قیام هر شی نزد مردم ثابت میشود. در جای دیگر قرآن عظیم الشان خدا (ج) به رسول خود خطاب کفان میگوید: چنانچه که اوار العزم از پیامبرها به سختی ها و مشکلات و اجه و روبرومی شدند صبر میکردند توهم صبر کن و از عجله کار نگیر.

مفسرین گرام در تفسیر این آیه چنین ابر از نظر کردند.

مراد باولو العزم رسول هائی است که در راه تأسیس و تقریر شراخ و ادیان پاك آسمانی از منتهای کوشش و بذل مساعی کار گرفتند، و هر نوع تکلیف و زحمت را برای الاغ کتب آسمانی از معاندین آن متحمل شدند.

نویسنده مضمون در تفسیر آیه فوق الذکر چنین نظریه داده است.

صبر و حوصله رسولان باعزم جز از اینکه تار سیدن امر و فعل خدا (ج) که موقوف بیک وقت معین است انتظار بکشند دیگر چیزی نبوده است.

په اسلام کېنښی

د امانت رعایت

ان الله يأمرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها

کوم وخت چې رسول اکرم «ص» میده مکرمه فتحه کړه نو ارا د و کړه چې بیت الله ته ور داخل شی او در واری کیلی د عثمان خوی د طلحه سره عثمان ته چاوی چې رسول «ص» کیلی غواړی نوده اوویل که زه پخوا خبر وای چې در رسول دخدای دی نو ما با لکل منع کړی نوائی حضرت علی «رض» کیلی واخیستله او دروازه ئی پرانیتمه رسول اکرم «ص» دخدای کوټی ته ننوت او دوه رکعت له منځ ئی ادا کړ چې دراتلو په وخت کېنښی د رسول «ص» تره عباس «رض» که رسول اکرم «ص» څخه وغوښتل چې دا کیلی دی ماته را کړی شی او رسول «ص» هم دا اراده در لوده چې حضرت عباس «رض» ته ئی ور کړی نو الله ج دا ایه کریمه نازله کړه «ان الله یأمرکم ان تؤدوا الامانات الی اهلها» بېشکه الله تعالی تاسی ته امر کوی چې تاسی امانتونه خپلو څښتنانو ته وسپاری» نو رسول «ص» حضرت علی «رض» ته امر وکړ چې دا کیلی خپل څښتن ته وسپاره او غدر ئی هم وکړه کوم وخت چې علی «رض» کیلی عثمان زوی د طلحه ته وسپار له او غدر ئی هم وکړ نو هغه ترینه پوښتنه وکړه چې مخکښی ډیر په قهر او په غصه وی اوس دی په ډیره مهربانی اولطف سره دا کیلی بیرته را کړه علی «رض» ورته په خواب کېنښی وویل چې ستا په حق کېنښی الله پاک آیت نازل کړ او هغه ته ئی آیت ولوست نو عثمان زوی د طلحه وویل چې زه شاهدی وایم چې معبود ډیر حق همدا یو خدای دی او محمد «ص» په حق سره رسول یی بیا جبرائیل «ع» رسول اکرم «ص» ته وفرمایل د بیت الله کیلی او خدمت گاری به د قیامت تر ورځ پوری د عثمان په اولاده کېنښی وی نو رسول «ص» وفرمائیل (ا) د طلحه اولادی! د طلحه دغه کیلی دخدای په امانت سره واخلی (ب) د ستاسو څخه به ئی نه آخی مگر هغه څوک چې هغه ظالم تیری کو نکسی وی.

کوم وخت چې عثمان مدینې ته هجرت وکړ نو کیلی ئی خپل ورور شیبه زوی د طلحه ته وسپار له اوتر اوسه پوری د هغه د اولادی سره ده نوله دی واقعی

خجخه داسنه ثابتیژی چه اسلام دین او قرآنی آیات په بلیغانه صورت سره د امانت حفاظت کوی اود غدر او خیانت مخه نیسی اسلام خیانت ته تردی پوری په بده سترگه کوری چه حتی د دین د دشمنانو سره هم باید ونسی لکه چه خدای پاک په بل آیه کښی فرمایلی دی .
 « ولا یجر منکم شأن قومہ علی الا تعدلوا اعدلو اھو اقر ب ل لتقوی »
 دشمنی دیو قوم دی په تاسو باندی باعثه نشی چه تاسو عدل ونه کړئ بلکله عدل و کړئ لکه چه همدا عدل تقوی ته نژدی دی .

همدارنگه رسول (ص) د امانت فضیلت ته ډیر اهمیت ورکړی تردی اندازی پوری ئی مهم کښلی دی چه امانت ئی دایمان ښه گرځولی ده او خیانت ئی د نفاق ښه گرځولی ده فرمایلی دی : شوک چه په امانت کښی خیانت کوی ایمان نه لری او شوک چه په وعده باندی وفانه کوی هغه دین نه لری په بل حدیث کښی ئی فرمایلی دی : چه د منافق علامی دری دی : په وخت دخبرو کښی در واغ وائی او په امانت کښی خیانت کوی او په وخت د جگړی کښی فجور پوچ و یناوی کوی .
 د عالیه قبیلې خجخه یوسپی راغی اود رسول اکرم (ص) خجخه ئی سوال وکړ چه ماته د اسلامی دین سخت خیز راوښه رو دهمدغه دین رسانه خیز بیان کړه رسول ورته په جواب کښی وفرمائیل . چه اسان خیز ه شهادت کلمه ده اوسخت خیز امانت دی چاته چه امانت نوی هغه ته دین لمونځ، زکوة، نښته امانت د اجتماعی پوهانو په نظر کښی یولوړ او خورا پورته مقام لری د صلح او نظام محبت او احترام مرکز بلل کیژی .
 شوک دی دا گمان نه کوی چه امانت یوازی په مال اود دولت کښی ور تلای شی او په نورو خیزونو کښی نشی را تلای بلکله څرنگه چه په مال اود دولت کښی راخی همدارنگه په نورو خیزونو کښی راخی همدارنگه ابن مسعود فرمایلی دی :
 « لمونځ امانت دی اودس امانت دی قول امانت دی پیمانته امانت دی ، عجیبه خبره نده چه رسول (ص) دی په امانت سره چه په خطبة الوداع کښی را وپی دی همدا فرائض مراد کړی وی چه پرنه ای دی شی . امانت د نیکو اخلاقو : منشا ده امانت د انبیاء و له صفا تو خجخه یوصفت دی او « زمونږ پیغمبر حضرت محمد (ص) پخوا له بعثت خجخه په امین باندی مشهور و .

کله چه حقیقت داسی دی نوهر مسلمان لره ښای ئی چه د ژوندانه په امورو کښی له امانت خجخه کار واخلي .

دبزرگر

عجیبه ښکلی روزگار دی دبزرگر
 په کسبو کسب سر د اردی دبزرگر
 ځمکه یوی کړی په مینه تری تاوینزی
 ښه نامداره ټیک کردار دی دبزرگر
 وخت د کراود کړلو چه پری راشی
 هر یو شي ته هوش بیدار دی دبزرگر
 چه شین فرش په ځمکه خورشی خوشحالی کړی
 ښه حاصل ډول اوسنگار دی دبزرگر
 سپیری خاوری په زحمت سره گلزار کړی
 ځکه هر څوک خریدار دی دبزرگر
 لدی خاورو هزار قسمه حاصل اخلی
 دک له فیضه هر یو کار دی دبزرگر
 که میسزی دی که مرغی دی په هوا کښی
 دعا گو ی په هر سهار دی دبزرگر
 همیشه « خپلی خاوری حفاظت کړی
 په ټینگ عز م دا اختیار دی دبزرگر
 عالیه قدر و محترم و سامعینو
 په هر وخت قدر په کار دی دبزرگر
 « بی پروا » فنی دفن په ژبه وائی
 طلبکار دی طلبکار دی دبزرگر

نویسنده گان و روشن فکران

نمیدانم چرا يك دسته نویسنده و روشنفکر میشوند و دسته دیگر نه نویسنده و نه روشنفکراند اما باز هم در کتگوری ها اجتماع وظائف و جایب خود را انجام میدهند. باین ست که شغل ها و کار ها به اساس يك محرک خارجی در ذهن ها و دماغ هایشه دوانده و از قوه به فعل می آیند درین قسمت اگر فیلسوفانه فکر می نمایم باین نتیجه به این حقیقت میرسیم که افراد انسان در مشاغل و کارهای خود نیز قدرت و اختیاری ندارند و مبنای آن ها از دیگر جا اساس میگردد.

بهرت صورت بحثی است که می گزاریم آنرا بموقع دیگر و فعلاً می پردازیم به این که وظائف نویسنده گان و روشنفکران در جامعه چیست و تاثیر آن هادر پیشرفت و ترقی اجتماع تا کدام اندازه می باشد. ولی آنچه که مورد بحث قرار میگیرد این است که چرا نویسنده و روشنفکر در يك ردیف قرار میگیرند آیا درست است تا شخص نویسنده نباشد و روشنفکر شناخته شده نمیتواند و تار و شنفکر نباشد نویسنده شده نمیتواند روشن فکری چیست؟

روشنفکری معنی جزاین ندارد که بتواند در زو ایای تاریک اجتماع خود داخل شده عیوب و نواقص آن را دریابد و بایک قلم کار و توانا آنرا شرح و تفصیل داده افکار و افهان توده و جمعیت را متوجه اضرار و خسارات آن نماید.

درینصورت حیف است به آن روشنفکری که نویسنده نباشد و یا آن نویسنده که روشنفکر نیست اگر چنین است روشن فکر نمیتواند ملاحظات و مشاهدات خود را شرح دهد و نویسنده هم بدون فکر روشن نخواهد توانست مصداق نویسنده گی هم واقع گردد.

خلاصه این است که جمعیت نویسنده گان و روشنفکران در کتگوری های اجتماع وظائف خاص تری دارند که چنانیکه قبلاً گفتیم عهده دار رهنمائی توده و جمعیت های خود می باشند و ازین حیث این طبقه ازان طبقات عادی به حساب نمی آیند که وظائف خود را در يك حد و دمه حدودا انجام دهند بلکه تالیف ن آها عهده یق تر، اساسی تر و سخت تر ست حساسیت این گروه

در فهم نواقص و رموز انکشافات اجتماعی بسیار مهم است، اینها در هر نوع مدنیت‌ها و در تمامی انکشافات عملی و اجتماعی بشریت خدمات مهم و فداکارانه انجام داده‌اند، و همیشه برای تأیید و تصدیق يك انكشاف و پیشرفت رول قوی و بارزی داشته‌اند.

این‌ها در قبال کاروان ترقی و پیشرفت منزله رهنمای آن را دارند، و این‌ها اند که کلمات انضباط و افکار آن‌ها، نظام آن کاروان را اداره می‌نمایند و تخطیات شانرا کنترل می‌نمایند.

جمعیتی که ازین قبیل مردم بیشتر دارند آن جمعیت در تار و پود پیشرفت‌های اجتماعی خود همیشه محکم و استوار بوده پاشیدگی و فترت به آن راه یافته نمی‌تواند. و نیز هر قدر سویه دانش آن جمعیت پیشرفت و ترقی می‌یابد، قیمت و منزلت این طبقه افزوده می‌رود.

شاهد این حقیقت وضع اجتماعی خود مان است، چنانکه می‌بینیم از زمانیکه به طرف تحولات و انکشافات اساسی قدم می‌گزاریم، قدرشناسی ما به نویسندگان و روشنفکران نیز افزایش می‌یابد، جوایز مطبوعاتی که به این اشخاص سالانه پرداخته می‌شود و قدر دانی‌های که از آن‌ها در هر موقع دیگر بعمل می‌آید بقدری اعیان بخش است که می‌فهمیم، جامعه ما روز به روز از خدمتگاران کلتور، فرهنگ و ادب بیشتر حسن استقبال می‌نماید. و این هم یکی از عوامل تمدن حقیقی و فاضلانه است، زیرا مدنیت‌هایی که اساس و شالوده آن بر روی فضیلت و تقوا و علم استوار می‌شود. دران مدنیت‌ها از ارباب دانش و علم و سرسایه داران فرهنگ و ادب و اخلاق حسن استقبال کامل بعمل می‌آید.

ولی این قدرشناسی و حسن استقبال نیز برای ارباب دانش و علم و فرهنگ و وظائف بزرگتر و صمیمی‌تر دیگری را خلق می‌نماید که آن‌ها ناگزیراند بیشتر و صمیمی‌تر در کارها و وظائف خود در سیده نمایند، و قدرشناسی‌ها اجتماع خود را به فداکاری‌های کاملتر جبران نمایند.

این حقیقت نیز در رویه و طرز و عکس‌العمل‌های ارباب فرهنگ و دانش‌کشور بدرستی محسوس و مشهود می‌گردد، آرزوها و امیدها را می‌افزاید.

بزرگترین وظیفه ارباب دانش قبل از هر چیز چنانکه گفته شد هما نا تأیید انکشافات و تحولات اجتماعی به نیروی قلم، خطابه و تبلیغ میباشد و لی بیشتر وظائف آن ها را احیای تاریخ مدنیت و کلتور و ادب کشور تشکیل میدهد یک جامعه هر قدر که از ناحیه مدنیت مادی پیش برود اگر آن پیشرفت با بقا و استحکام آداب و فضایل معنوی تأیید و تحکیم نمی گردد، ابقا و پیشرفت آن مدنیت اساساً تضمین شده نمیتواند، نویسنندگان و روشنفکران ارباب دانش و فضیلت راست که روح فضایل اخلاقی و شعایر و آداب ملی و اجتماعی را در اذهان و افکار جامعه ترزیق نموده و آنها را در نهان خور و بزرگ افراد جامعه استوار سازد. و درین صورت است که افراد جامعه هم به فضایل مادی و هم معنوی هر دو آراسته می گردد و در نتیجه ازینگونه جوامع اثرات بارز فراموش ناشدنی و تاریخی باقی می ماند، و مجاهدات، آن ها را برای نسل فردا ایده های بزرگ و موثر باقی می گذارد بهر صورت قدرشناسی افراد جامعه ازین قبیل مردم، به نیروی معنوی جامعه کمک مینماید. و وجود این ها در هر جامعه یکی از مواهب بزرگ دستگاه آفرینش می باشد. خدما نیکه این ها در تاریخ جمعیت های بشری در فرهنگ و ادب انجام داده اند اهمیت آنها را در جامعه ها بقدری روشن میسازد که حاجت به تکرار ندارد، خلاصه در آن جمعیتی که نویسنده، روشنفکر و ارباب دانش و فضیلت وجود ندارد، آن جامعه هر چه که داشته باشد باز هم فقیر و ناچیز خواهد بود. و بنابراین هم ما ناگزیریم ازین طبقه کمال احترام و قدرشناسی را بجا آریم و هم آن ها را است که کمال همراهی و توجه را در تمام مراحل حیات اجتماعی و تحولات ملی بعمل آورند.

خالد بن الولید

د اسلام لوی خادم او مجاهد د رسول (ص) ستر فدا کار عسکر او دلوا فائد
خالد بن الولید ابن مغیره د څمکنی مخزوم له قبیلې څخه و دی د مجد او شرف په کور نی
کښی زیږیدلی څرنگه چه دده پلار بډای او د شرف خاوند و زوی هم د شرف
نمونه او ضرب المثل و گرزیده خالد بن الولید د رومې له هغه څخه چه د اسلام شربت
و څکی اود اسلام په مقدس دین مشرف شی د مشر کینوپه ټولنه کښی ئی خورا
ستر شخصیت درلود په عقل، ذکاوت، شجاعت اوزر ورتوب سره مشهور و، د حرب
په اصولو ښه پوه او د عسکری ټول خواص په کښی څر گند و دده د شجاعت اوزر
ور توب ستوری دا حد په جنگ کښی ښه و خلیل کله چه مسلمانانو په کفارو
باندي غلبه وموندله حضرت محمد ص پنځوس تنه د مرا قبت په توگه په یوه غاښی
کښی وټاکل او ورته وی ویل چه خپل موقعیت له لاسه ونه باسی تقدیر دا و چه
مسلمانانو د غنیمتو په ټولولو بخت شول په دغه وخت کښی مراقب کسانو
د حضرت محمد (ص) نصیحت له غور و څخه وویست او غنیمت ته ئی هڅه او میلان
و کاوه مگر لږ څو تنه هلته پاتی شول، خالد بن الولید چه د جگړې په سیمه کښی ښه
معلومات درلودل او د مشر کینو قائد و له خپلو ملگرو سرو ئی په پوره پیره او چالاکی
هغه ځای ته ځان ورورس او سترگړی و نیو اوله هغه ځای څخه ئی په مسلمانانو باندي
یرغل او هجوم و کړ او مسلمانانو ته ئی ډیر زیانو نه اوتوانونه ورورسول په دی جنگ
کښی د حضرت محمد (ص) غاښ هم شهید شو بلکه په خلکو کښی عامه آوازه کله شوه
چه حضرت محمد (ص) شهید شو مگر دغه آوازه د حقیقت جامه وانه غوښتله بلکهه
زر تر زره دهغو د ژوند زیری وشو او مسلمانانو څه ناڅه قوت وموند .

د خالد بن الولید اسلام راوړل :

کله چه الله تعالی چاته هدایت ورپه نصیب کړی نو هغه به خا مخا د هدایت
له چینی اوبه و څکی، خالد بن الولید چه د اسلام په مزایا و اښه پوهیدلی و
څرنگه چه دده ورور څو موده د رومې په اسلام مشرف شوی و ده ته ئی هم یو پیغام

را و لیبز اودی ئی اسلام ته وبا له مکر خالد بن الولید تقلیدی سړی نه و او په دې باره کښې ئی ډیر وخت فکر و کړ په نتیجه کښې دده رغبت د حقیقت سیمې ته پیدا شو او په ډډه کښې ئی اسلام ډیره اغیزه و کوله او سمد ستی له هغه ځای څخه پورته شو او دمد ینی منوری به لور روان شو غوښته ئی چه زرتزر زه حضرت محمد (ص) سره ملاقات وکوی دلاری په منیخ کښې څو تنو قریشو ورسره ولیده مکرده له هغوی څخه ځان په یوه ډډه وویسته او ملکر تیائی ورسره ونکړه خو قدمه چه ور اندی لار عمر و بن العاص سره ملاقی شو هغه ترینه پښتنه وکړه: ای خالد چهیره څی؟ او څه غواړی؟ ده په ورین تندی ځواب ور کړ غواړم چه د اسلام په ډگر کښې قدم ووهم او د حضرت محمد (ص) تر سیو زی لاندی ژوند وکړم دوی دواړه یو ځای شول تر څو چه مدینی منوری ته ورسیدل خالد بن الولید په بیړه حضرت محمد (ص) ته ورننوت او د اسلام چیغه ئی وړباندی وکړه وی ویل زه شهادت کوم چه غیر له الله تعالی څخه بل پر حق معبود نشته او ته په رښتیا سره د الله تعالی رسول ئی نو حضرت محمد (ص) سمیځلی ښه او نورانی مخ ورته راواړا واووی ویل کله چه اسلام پا کو اوصافو زړو نو باندی خپله اغیزه ښکاره کړی شرک، بغض او عناد، حسد او کینه ټوله له منیخ څخه څی.

د خالد بن الولید وفا کول:

کله چه خالد بن الولید د اسلام په مقدس دین مشرف شو نو وی غوښته چه د اسلام لپاره لوړ لوړ خدمتونه وکړی او د اسلام بیرغونه بهر ته سیمه کښې وځپول شی به دې وخت کښې حضرت محمد (ص) دروم ناوړه تجاوزونه و نه کول او له هغوی سره ئی د جگړې اعلان و کړ اسلامی درې زره لښکرو غونډه وکړه او بهروم باندی هجوم ور و وړ دواړه خوا لښکری په موته (په شام کښې یوه قریه ده) کښې سره مقابله وکړه څرنگه چه دروم عسکر خو را زیات وو د اسلام ددی ستر قائدان شهیدان شول چه هغه عبارت له ذید بن حارثه، جعفر بن ابی طالب، عبدالله بن رواحه څخه دی او نور هم ډیر ټپیان او مضمحل شول به دې وخت کښې د اسلامی لښکرو بیرغ خالد بن الولید په خپل لاس ونيو او عسکر و ته ئی ډیره ډا دنیه ور کوله او د جگړې ډگر ته ور داخل شو خالد د غیرت او شجاعت توره په لاس کښې و نیوله او دوه طرفه ئی وارونه کول تر څو چه د اسلامی لښکرو زړو نه ښه

په قوت شول او په هغوی باندې ئی د تیری منډی ووهلی . په دغه جگړه کښی دخالد بن الولید په لاس کښی اوه توری ماتی شوی او مسلمانان بریالی بیر ته وطن ته راغلل وروسته له هغه څخه خالید بن الولید د حضرت محمد (ص) په حضور ډیر گران اولور امتیاز خاوندو بلل شو اودی په سیف الله « دخدای توره » باندې ئی ملقب کړ .

په دغه چنک کښی له مسلمانانو څخه دولس تنه شهیدان شول او رو میانونه ډیر مالی او ځانی تاوانونه ورو رسیدل .

سر بیره پردی کله چه مکه فتحه شوه خالد بن ولید د حضرت محمد «ص» په هدایت د شجاعت اولور همت جوغه پرسر کیښوده اود بتانو په خر ابو لوئی ږیل و کاهو څوک نه و چه دینه ولی ووائی او چا قدرت ندر لو دچه دی له هغه کاره بیر ته را وگرزوی کله چه هغه مقصد پای ته ورسید بیا د حضرت محمد «ص» په خوښه بنو عبدود او بنو عامر ته ولیږل شو تر څو چه د هغوی بتان هم ونړوی هلته لاړه وروسته له یو لړ جگړی هغه بتان ئی ټول ونړول پس له هغه څخه ئی نجران ته یون و کاهو اوله هغوی نه ئی د حضرت محمد «ص» په ارشاد اسلام دعوت و کاهو د نجران وگړو هم منع رانه وړه بلکه د اسلام په دین مشرف شول .

خالد بن الولید په ښه توگه د قیادت منصب و چلاوه په هره جگړه کښی کامیاب اوله هر میدان څخه ئی ډیر یالیتوب درجه وړی ده دالور امتیاز او کامیابی د ښه نوم او نشان دده تر شجاعت او زړورتوب، مهارت اولیاقت پوری اړه لری .

کله چه حضرت محمد «ص» په یولسم دهجری کښی وفات شو ډیر خلق مرتد او د حکومت له واجباتو څخه ئی غاړه واړوله دی وخت کښی ابو بکر صدیق «رض» خلیفه وو هر طرف اوهره سیمه کښی ئی په فعالیت پیل و کاهو خالد بن ولید چه دده ستر قائد او سرلښکروو داخلي اغتشاشات ئی په لږه موده کښی غلی او کړاړ کړ .

ابو بکر صدیق چه دخالد بن ولید فعالیت او فداکاری ولیدله هغه څخه ئی ډیره خوښی و کوله او جائزی ئی ورته ومنلی دی څرنگه چه د اسلام مین ایمانی او وجدانی قوه ئی ډیر قوی وه حقیق هدف او اصلی مقصد ئی د اسلام لوړ ټاود دین

فراخ والی وه هغه جائزی ئی په ډیر تشکر ومنله او د بیت المال خزانې ته ئی وسپارلی.

کله چه ابو بکر صدیق «رض» له داخلې اغتشاشاتو ځان فارغ کړوی غوښته چه خپل گاونډی مملکتو نه هم د اسلام پخواو بولی هلمته ئی خالد بن ولید ته امر وکړ اوله هغه څخه ئی وغوښتل چورده داسی ځلی مقصد هغوی ته وړاندی کړی دی وخت کښی چه هر مز په عراق کښی سلطنت درلود خالد بن ولید یوه رساله ورولیزله او هغه کښی ئی لیکلی وه «که اسلام راوړی زماله ویری او هیبت څخه به یری ومومی او که له اسلام څخه ځان په یوه ډډه باسی نو ټیټکه عقیده ولره چه جز په به در باندی وځغمله شی ځکه زه داسی قوم کښی ژوند لرم چه هغوی په مرگ داسی خو شالی کوی لکه چه تاسی په ژوند جشنونه نیسی په پای کښی ماله خپل ځان څخه ملامتی بیچ کړی گیله خپل ځان څخه کوی» کله چه د رساله هر مز ته ورسیده ځان ئی په یوه ډډه وېسته او جگړی ته چمتو شو دواړه خوا لښکری برابرې شوی او د حرب اعلان ئی وکاو.

څرنګه چه عسکر په فارس کښی سره مخامخ شول خالد بن ولید تن په تن له هر مز سره نښته وکوله او دهغه ئی پنځو گړیو کښی روح له کالبد څخه وویسته دی واقعی په مشر کینو باندی سخته اغېزه وکوله او په سخته ئی پیل وکاو دا خبر د فارس بادشاه اردشیر ته ورسیده هغه د مرسته په توګه نور لښکری ورسپی را ولیزل مګر فائده ئی ونکړه.

وروسته له دی څخه خالد بن ولید د شجاعت او ښه تدبیر آوازه په ټوله نړی کښی نیته شوه هر مملکت باندی به ئی چه هجوم وروړ د تسلیم سر به ئی ورته ایښوده لدی کبله وه چه عراق ئی په ډیره لېزه موده کښی فتحه کړ او ابو بکر صدیق «رض» ته د کامیابی رزیری را ووړ هغه مبارک دده له لورې خد متو څخه ډیره خوښی ښکاره کړه او وی ویل بله داسی مور به پیدا نشی چه خالد بن ولید غوندی زوی و زیږوی.

خلاصه دا چه خالد بن ولید هر کار د تقدیر وړ او په هر ه چګره کښی ئی چه کړی د نصرت او بریالیتوب بیرغ ئی پور ته شوی دی.

زما حال

کله پتنگ شمه د برق اود زیا سره خم کله د گلو تما شوته د بورا سره خم

کله امسا په لاس کښی اخله بهاسره خم کله خلای شمه په لاره چا او چاسره خم

کله اسمان خواته نظر کړه عنقا سره خم

کله د عشق په چپو کښی د لیلی په فکر کله په غم او اندیښنو کښی د سپا په فکر

کله کڼد پوښ شمه د فقر اود گدا په فکر کله سلطان شمه د تخت اود قبا په فکر

کله د فکره مال کښی خانگه آشنا سره خم

د کائناتو تغیر او تخطور چه وینم بیاد انسان دانعقل اوتدبر چه وینم

ددوی په منځ کښی تغلف اوتفر چه وینم بیابور ننگی کښی د عالمو تفکر چه وینم

کله نوو ایمه راځه بله دنیا سره خم

کله چه غم می کړې مجنون شم د غمخور په طلب کله چه د گلو کړې غوټی د بلبل شور په طلب

هیر به می نشی ستا احسان شه د دکتور په طلب غمخوره واخله بستره شه د کم کور په طلب

کله چه روغ می شو برهر بیا هله تا سره خم

کله د روح اود معنی په فکر کله بدن د هو ساء په فکر

کله دا کتر اود دوا په فکر کله د علم او خیر کتیا په فکر

کله له ټولو نه محروم شمه هما سره خم

د ننگ ناموس اود همت په ذکر چه سر قربان کړم شجاعت په ذکر

خان کړم په پوه د معرفت په ذکر ژوند به کړم په تیر ښه د لذت په ذکر

کله چه خان دی کړ و اصلاح عارفه تا سره خم

روشنترین دلیل بر وجود خدا

در سیر خلقت از نگاه لامارک و داروین فکر می‌کردم بمسئله شریبتر و جالب توجهی برخورد می‌توانم آنرا بوجود خدا دلیل بگیرم این مسئله از مقایسه مراحل تکامل انسان امروزی با مراحل انسان (ساخته فکر داروین) بر من کشف شد و اثبات آن هم روی همین مقایسه و تخمین قرار دارد.

زندگی هر انسان و حیوان مرکب از حیات چندین حجره‌های کوچک و بسیار خرد دیگریت که بواسطه استفاده از اکسیژن (هوائیکه تنفس می‌کنیم) و کاربن دای اکساید (غازیکه از سوختن مواد عضوی بدست می‌آید) دارای نشاط حیاتی بوده در انسان بنام سلول و در حیوان بنام پروتوپلازم نامیده می‌شود گویا فعالیت این حجره‌ها و بالول‌ها را میتوان ب روح حیوان و نبات تعبیر کرد تفکر در پیدایش این مبدأ حیاتی (پروتوپلازم - سلول) خیلی قابل مطالعه و دقت است و باید آغاز پیدایش آن را جستجو کرد

برخی مردم مخصوصاً کاتریالیست‌ها از نظریه لاپلاس استمداد جسته پیدایش آنرا در روی زمین از وجود آفتاب تخمین مینمایند مگر این ادعا کاملاً بهیو ده و عاری از حقیقت است زیرا در حرارتی که آفتاب از دیروز تا امروز بکاینات میرساند نمی‌توان وجود این مبدأ (پروتوپلازم - سلول) را تخمین کرد در صورتیکه قویترین موجود در حرارت صفر درجه فاقد حیات می‌گردد محال است که این ماده حیاتی در زمین از وجود آفتاب تخمین نمایم پیش از این دلیل روشنی که می‌تواند این ادعای مردم (مادیون) را باطل ثابت نماید همان مسئله خلقت انسان است که خدای بزرگ در قرآن با کازان حکایه می‌نماید که (سبحان الذی خالق الازواج کلها مما نثرت الارض و من انفسهم و مما لا یعلمون) و باک و منزله است ذاتیکه آفریده جفت‌ها (نرومانه‌ها) از آنچه میر و یاند زمین و از نفسهای شان و از آنچه میداند

براستی اگر ما سیر خلقت را در انسان مطالعه کنیم حقیقت این گفته خداوندی بر ما آشکار می‌گردد.

زیرا می‌بینیم که هر انسان از قطره منی پیدامی شود و باز هر قطره منی از چند قطره خون و هر قطره خون از چند لقمه غذا و هر لقمه غذا از چند نوع نبات و باز هر نبات بنوبه

خویش از زمین تغذیه میگیرد ممکن است بگویند همین مبدء (پروتوپلازم سلول) نیز از زمین به نبات و از نبات غذا و از غذا بدن انتقال یافته و باز در وجود نوزاد دیگری میرسد.

اما بکمال جرئت من اطمینان میدهم که غذائیرا که ما تغذیه نمائیم فاقد روح نباتی و حیوانی (فعالیت پروتوپلازم سلول) است زیرا پیش از آنکه ما غذا را مصرف مینمائیم آنرا حرارت زیاد میدهیم تا جاییکه نمی توان وجود روح حیوانی و نباتی در آن حکم کرد آیا عقیده دارید که در نان و کچالوی پخته و گوشت و سبزیجاتی که بآب و روغن طبخ میگردد کدام حیوان و یا مبدء حیاتی وجود داشته باشد؟ هرگز نه!

بمجردیکه همین لقمه را (از غذا - گوشت - سبزی) در دهان فرو بردیم بخشی از آن بخون تبدیل گردیده و در محیط هر قطره خون حیوانات بشمارى بنظر میرسد گویا پس از طئی مرحله حرارت بزرگ جسم بیجان (غذا) در محیط درونی (شکم) رفته جان میگیرد پیدایش جان در جسم بیجان با اصطلاح علماء غیر مسبوق است یعنی از مرحله عدم به مرحله وجود آمده است و حتماً مبدءی دارد. خود انسان این عمل را انجام داده نمیتواند زیرا تا هنوز نمی فهمد که چگونه این جان در جسم بیجان در آمده است.

خودش هم نمیتواند بوجود بیاید زیرا وجودی ندارد
پس چگونه بوجود آمد؟

يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ.

بیرون میآورد زنده را از مرده و بیرون میآورد مرده را از زنده .
اینجا مرحله ایست که ما بحقیقت قرآن پاک اعتراف کرده فهم مبادی روحی را از مبادی مادی استخراج مینمائیم خدای بزرگ اگر مرا توفیق بدهد می توانم عین همین مسئله را در نموی سائر حیوانات و نباتات اثبات نمایم

« پایان »

نوی گال

نوی کارونه

شی نوی کال سره خیالونه نوی
 احساس شی نوی را بیدار له حوبه
 هیلی هم نوی غزونی و کپری
 زور کتاب حتم شی حسابشی قطع
 دزړو چارویه دوام بانندی
 لوی تحول په کائناتو را شی
 دکل دبوټو په زړو خا نکو کښی
 بلبل په نوی بڼه را شی ورتنه
 حوک چه دېن د سیل د پاره رالخی
 ورپښی په مخ د آسمان را شی نوی
 بزگر د نو و حاصلو په هیله
 کار چه په نوی طرز انجام شی آشنا
 او به رسیږ و دمقصد منزل ته
 که خدای کول بر یالیتوب رهو نیز دی
 لرا ویر نوی حرکت لیده شی
 دا خو زمو نیز د آ با دی نښی دی
 پښتانه یو بل ته نیز دی شول سره
 دښمنو د غرو په مستو میند و
 اندیشنې نوی شی فکر و نه نوی
 پیدا کړی لځان له ادر را کو نه نوی
 زړو کښی راجنگ شی امید و نه نوی
 شروع له سره شی با بو نه نوی
 جاری په پیره شی کسار و نه نوی
 شی راخر گنده کښی ر نکو نه نوی
 کلمه ښکاره کاندی مخونه نوی
 پری بانندی وائی آواز و نه نوی
 وړی په لاسو نو کښی گلو نه نوی
 کپری په شفیلو بار افو نه نوی
 پاشی په خاور و کښی تخمو نه نوی
 خود به تری اخلی حاصلو نه نوی
 چه هو اخیستی قدمو نه نوی
 مونږ دی ټیوی تصمیمو نه نوی
 ارا دی نوی دی غرمو نه نوی
 چه شی په نوی رنگ کارونه نوی
 لاری شوی لنډی سر کو نه نوی
 تعمیر په هرځای کښی شول پلونه نوی

داشاری جاری به گاشن شی و اړه
 ر نیا به راشی په وطن کښی نوی
 خواری او ولنزه، مزات په ورکشی
 ورو ورو لمن د معرفت خور یزی
 خدای به مو خلاص کړی له پردی احتیاجه
 غېز به کو مـه دوطن زلمـو ته
 سر کړی راهسک اوشی له نایه پور ته
 دغه زاړه جهان ته خیر شی یو حل
 داچاری هغلته په سر ر سینه ی
 زاړه تدبیر او بند او بس پریز دی
 گوری چه ننگ دچا درپوری شی
 چه په دنیا کښی د خندا نسه شو
 د کار زحمت سیند په خپو راغلی
 دا سلامی جنبې له لاندی به مونږ
 داخوت او ورو ورو لی رسی ته
 هو! دیو والی او وحدت په رنیا
 چه تأسیس شوی دی بنده نه نوی
 لکه پیدا به شوی بر قو نه نوی
 دا چه جوړ یزی کانا او نه نوی
 پرا نیستل کیزی مکتبونه نوی
 دا چه کشف یزی معد نه نوی
 چه ایز پیدا کړی نظر و نه نوی
 شا اوخواو کاندی سیدو نه نوی
 شول په کښی خومره جها نونه نوی
 چه فی ملا تپ شوی قوتو نه نوی
 لخوا نانو کړی، فعا لیتو نه نوی
 مله کړی دخان سره ننگونه نوی
 په کار دی مونږ ته کوشنونه نوی
 نیسی په غیږ کښی ساحلو نه نوی
 کاندو حاصل مو فقیو نه نوی
 که مونږ ه و اچو ولاسو نه نوی
 پیر به پیدا کړو مر اونه نوی

هر څه شول نوی نوله مینه لځنی

«حافظ» به هموا ئی شعر ونه نوی

جدیت و پشتکار

کتاب و مطالعه و سائلی هست که بهر کس امکان میدهد ذهن خود را مشغول و حس کنجکاوی خود را ترضیه، معلومات سود مندی کسب و ارزش علمی و اخلاقی خود را افزون سازد کسی که لذت ترقی را شناخته باشد، مایل است که دائماً در راه اصلاح خود مجاهدت نماید و هر چه پیشرفت میکند بر نشاط و شادمانی او افزوده میشود، درست است برای اینک شخص بتواند از کلمه نعمت ها برخوردار شود باید نیرومند و تندرست باشد. اما خود بیماری در حال نقاهت یکموقع لطف خاصی دارد زیرا قوای بدن دوباره احیا میشود و امید واری باز گشت میکنند بطوری کنی اگر «رنج و غم» نبود رحم و شفقت، رجا و امید واری، ضعف و ناتوانی، مودت و عاطفه، صبر و شکیبائی، توقع و آرزو هیچکدام وجود نداشتند شما چه قوی باشید و چه ضعیف چه نتوان باشید و چه توانا، چه زیر دست و چه زیر دست، همیشه میتوانید برای خود و برای دیگران سودمند واقع شوید شغل شما هر چه باشد شما میتوانید بر اثر سعی و جدیت و پشتکار وضع خود را بهبود بخشید.

مسکن و کانون زندگی خود را بیمارانی راحت و آسایش خا نواده خورد را فراهم سازید و ذخائری برای روزهای مبادا گرد آورید در واقع هر فرد بشر راهی در پیش دارد مقامی را باید اشغال کند. و تکلیفی انجام دهد «رضایت خاطر درونی» که باید آنرا «نیکبختی واقعی» دانست، خود بهترین پاداش يك و وظیفه انجام شده است بلاشك، يك شعاع نورانی مخفی در ژرفای روح شما وجود دارد پنجره را کاملاً باز کنید و بگذارید که بدنیا بر توافگنی کند آنوقت خواهید دید که دنیا در نظر شما روشن تر و بر فروغ تر میشود.

لاف و سگراف ...

بندرت اتفاق می افتد که مردم فقط درباره آنچه میداند اظهار نظر کنند و یا مساله ای را مورد بحث و تجزیه و تحلیل قرار دهند که در حدود علم و اطلاع

و فهم و درك آنان باشد اغلب مردم خود را در هر امری با خبر و با تجربه و بصیر میدانند و در هر رشته‌ای، سرآمد اقران میشمارند و در هر فنی داعیه استادی و تبخیر میزنند و بدبختانه باید گفت که لاف زنی و گزاف گوئی و ادعاهای پوچ و بسی اساس دزدانه امر و زما بر ای خودش درد بسیار رسانای شده است، آنکس که حتی از درك چیزئی ترین زندگی عاجز است، خود را فهمیده میدانند، کسی که احیاناً از حرف زدن عادی عاجز است، ادعا میکند که قدرت تکلم و نفوذ کلامش را هیچکس ندارد. آنکه هنوز شاگرد است. دعوی استادی میکند و آنکه سطح معلومات و اندوخته علمی و ادبی وی از يك خواندن و نوشتن سطحی، تجاوز نمیکند خودش را در بین ادبا و فضلا بر میزنند و بهمن ترتیب هر شخصی بعرض اینکه بخواه فهم و دانش و استعداد و استنباط خویش یادر رشته تخصیصی خود اظهار و جو د نماید خود را مسلط بر تمام علوم و فنون میدانند.

هر چند لاف زدن و ادعا کردن کار خردمندانه ای نمیتواند باشد ولی اگر دست کم لاف و گزافها، جزئی عملی هم بدنبال داشته باشد و یا تا حد کمی با واقعیت وفق دهد، باز هم جای شکرش باقی است. اصولاً کسی که مایه علم و هنری در خود سراغ داشته باشد و آنکه مرد کار است و عمل، احتیاجی بادعا کردن و لاف زدن ندارد اگر من نقاش زبردستی باشم یا شاعر موسیقی دان عالیقدری باشم این وظیفه ها نیست، که علم و تجارب و فهم و کمال خود را برخ دیگران بکشیم و از مهارت و ایامت و کار دانی خویش داد سخن دهیم. بلکه این وظیفه دیگران است که درباره مافضایوت کنند البته اگر مادر هر رشته نبوغ و استعداد و هنری داشته باشیم مردم شخصیت و منزلت ما را باز خواهند شناخت و روی ما حساب خواهند کرد و اگر در هر مقام و موقعی که هستیم، علم و اطلاع و تبخیری نداشته باشیم هرگز قادر نخواهیم بود خود را برخلاف آنچه هستیم، معرفی کنیم چه بقول مثل معروف:

هشك آنست که خود بپویدنه آئیده عطار بگوید.

ژوند او شگړوڼه

وزمه، ابشار، د گلانو تازو رنگونه د ملگرو او دوستانو گرم صحبتونه، ادبي نړۍ کونډه دامید تر سره کیدل دارنگ نورې خوښې مراتب او رازونه دانسان دروح هغه غناده کوم چه ددغه مقام ته درسیږو دپاره دخلکو هاند او کوشش جاري دی لږه، مگر خبرې د زرو کلو د مشقت ژوند نه برتری لری لکن دادهغو دپاره چه د مشقت نه خوند نشی اخستی داسی خلک چه د ژوند په معنی پوهیږی هغوی په دی هم پوهیږی که هرڅه وی هغه دی د بل په رڼا کښی نوی ځکه هرڅه تیرېږی مگر ښی اوبدی خاطری پاتی کیږی .

وئی بیا به شگړونه د نو بهار شی په نړی شمال به بشوری مونږ به نیو طالبان به فراموش دین کتاب کړه د دنیا کتاب به گوری مونږ به نیو نو په دی حساب هرڅه تیرېږی بدلېږی هو تحول او تطور د طبیعت مغلی قانون دی وائی رښتینی عشق، محبت هیش د زوال معنی دنا کامی سره په قطعی صورت نه مواجه کیږی نو که دغه نوی شکوفی دغه تازه غوټی د نو او د ښاخو نو په لښتو کښی ښایست د عشق او د محبت په اساس دخلکو سره د حب الخیر په امید او رڼه لری معنی په هم دومره خیال چه بشر که هرڅنگه دی وی دی هرڅه که کوی کوی دی خورا چه دی هم یوڅه ارمانو نه لری خفه کیږی متأثریږی خورېږی، دغه و نوسره مواجه کیږی دی زړه لری او دغوښو نه دده د وجود قوام دی نو باید دغسی ضعیف مخلوق یوڅه خوښ او د زړه تسلو کړی نو د شگړو نو دغه احسان ته زه دمینی او محبت هغه مقام وایم کوم چه عاشق د معشوق نه د ځان د خیر دپاره د بل د خیر په ملحوظ هیلی او امید ونه لری خلک باید په بورنگ یوډول یو نواخته ژوند کښی ملول پاتی نشی نوی موسمو نه د دشتو او صحراوو دغه نوره گلان او بوټی د همدی دپاره دی چه د خوښی اوبی د فکر د هر سائی دپاره منځ ته راشی مگر دلته دغه عرض شته چه د خوښی اندازه باید وپېژنو ځکه چه پیر خوښی هم د وجود دپاره د تجربی او د علمی معلوماتو له منځه مضره ثابته شوی . مونږ په خلکو باندی لورنه لرو په دغه موسم کښی دوی ته دا توصیه کوو چه خوښی د کار او خدمت دپاره خرښه کړونه چه خوښی د تن پروری

او کسالت له امله منځ ته راوړي . راجی ملګر ویوی لوی صحرانه ووځو هلته سیل وکړو د شپیلې اواز او درمز بهیر او د گلونو کرشمې و ګورو راجی ملګرو دنوی ژوند دپاره دنوی فکر به اساس بو نوی ډول ولوبوو راجی ملګرو پاڅین و بو تر بله ځان اوبل پوه کړو چه مونږ دپاره څه په کاردی ؟

راجی ملګرو دژوند په راز ځان پوه کړو او په دی خبره هم غور و کړو چه دنیا څنگه او نننی ایجابات څنگه دی ؟ راجی غورو کړو چه مونږ تر اوسه پوری څه کړی ؟ راجی ملګرو ګورو چه اباره او هدف کوم دی ؟

راجی دلته ددغه دنیار لوی کتاب متن او حاشی او نکتی ټولی مطالعه کړو .

اف ! افسوس چه انسان ولی څومره چه دده ذهن انکشاف کوی هغومره دژوند دمشکلاتو دحل دپاره عاجز پانی کیږی په رښتیا چه په ژوند کښی دومره پردی شته چه ددغه ټولو پردو پورته کول ګران او مشکل کاردی .

نور راجی خپل ژوند اودغه شګو فوټه په عاری ننگه مه ګوري او هر څه ته دیو درس عبرت په عقیده قائل شی راجی قدرت و منی او د قدرت په منلو سره سردکار او عمل نه فلیج پانی نشی اودا ځکه چه ژوند او شګوفه دهمیش دپاره یاری نه کوی .

کسی که دوست دارد گرانی ترین مردمان باشد پس باید از خدا بترسد و کسی که میخواهد غنی ترین مردمان شود باید آنچه در دست خداوند است بیشتر از آنچه در دست خودش است اعتماد نماید، کسی که آرزو دارد قوی ترین مردمان باشد به خداوند توکل کنند .
حضرت محمد « ص »

بهار

دژده ایسلد باز نصل نو بهاری در رسید
 آنچه باد و برف و یخ از دهر بس دامن کشید
 چون میبخت روح میبختد برای کسائفت
 این نسیم صبحگاهی هر که بجائی گردید
 هم ز فیض بقدرش اکنون تمام باغ و راغ
 تازه گردیده دگر بساره فراوان بر مزید
 موسم دی بسا هم چو رو و تپا و اما گشت
 قامتش از سر کشید رفت از کس رو خدید
 خوشتر آن ز حمت که دارد در عقب عیش و خوشی
 آو خ از عیشی که بعد از وی غمی گردد پدید
 دوش دیدم در گلستان بلبل دستان سرا
 این غزل میخواند از شاخی بشاخی میپیرید
 گشته گسگون دامن صحرای ز فیض نو بهار
 شد مفرش کن بساط سبز هر دره و دیار
 باز روئیده به صحرای لاله های رنگ رنگ
 چون عروسان می نمایند هر یکی خوب و قشنگ
 بوستان سرسبز و دلها شاد دنیا پر طرب
 کوهسار مار بوده گوی از چنگ فرنگ
 از غریب و آبشار تهر صد میوه و ثمر شد
 آنکه بودی دوستدار نغمه و آواز چنگ
 میبرد ز نگار کلفت راز هر قلب صفا
 آبهای نقره فام جوی بازاران بید رنگ
 اندر این نعل بهار هر یک میان بندد بکار
 بی بود مثل شفا در خانه بیکار و گریه رنگ
 دی به صحرای از عی میخواند بیشی این چنین
 بر جلالت همچو صفا نشه آور همچو رنگ

گشته گلگون دامن صحرا زفیض نو بهار
جای دارد تا که بر بندیم بهر کشت و کار

آمده هنگام خوبی و فراخی در جهان

کرده زستبرق تمامی کوه و صحرا پریشان
خوشتر آن باشد کنیم امروز جدو جهد کار

تا یکی به ودن بقیه زلف و روی مهوشان
نیست لازم دایما افسردگی و یسکنه و اخت

یکزمانی این چنین و یک زمانه آن چنان

تا که زلف شاهد مطلب بدست آید همی
میسزد سازیم یک چندی به اوضاع زمان

اسفاده باید سستی کرد ز هنگام بهار
خنده برق و صدای رعدا سرار یست دان

رفت زارع شد نمایان دختر پر عشو و گر
ساتگینی بر کف و دستی بچنگ اندر دهان

گفت گلگون گشته این صحرا زفیض نو بهار

زهره شان رقصید و میگردی نوا هم چون هزار

عند لیمی آمد آندم گفت در صحن چمن

دارم از جور خریف و زشتا فریاد من

شکر نه باز رخم دوش گردید جهان

برف بر چیده را داکستر ده دامن نستر

هم تظاهر میکنند اکنون بهر بستان سرا

بیشتر گر بنگری شمشاد و سرو و نون

میروم در هر کنار جوی پای آ بشار

میسرایم نغمه حب الوطن حب الوطن

کز نوایم در خروش آید بهر جا مرغکان

رخت بندد از بساط گلشن هر زاغ و زغن

رفت زان بستان خرامان عند لیب خوش نما

شده پدیدار اندر آندم شاعر شیرین سخن

گفت واهواه تازه گردیده جهان از نو بهار
 باره بر کف شعر گویان رفت پای مرغزار
 شعر او بودی بند ز دم بهتر از آب حیات
 زانکه میدادی بشارت کز حیات کائنات
 پیش از باب سخن باشد سخن آن سان عزیز
 در قبال کودک کی گر بنگری قند و نبات
 از حلول نو بهار از بسکه آن مسرور بود
 بود هر روز و شبی بروی چنان عید و برات
 بس فصاحت داشت در طرز کلام آن خوش کلام
 من ندیدم شاعری مانند او باین صفات
 داشت دستی در تواریح عجم چون عنصری
 بود او را مملو ماتی بیشتر از هر جهات
 گفت با من باز بان نغم و شیرین و فصیح
 ای فروزی کن بهر کاری چون عزم و ثبات
 رخت بر بسته شتا و نو بهاران آمده
 وقت داز و کوشش و سعی فراوان آمده
 عرض کردم با حضور شاعر والا حشم
 آنچه دانستم ز فکر خویش آن دم بیش و کم
 گفتمش بر من بیان کن از رموز دهر گفت
 با تو میگویم ز مکر و دیو دنیا دارم
 گفتمش در زندگی راحت که دارد گفت او
 آنکه سازد با ترو خشک جهان پر ستم
 من بگفتم این جهان باشد پر از آزار و هوس
 پس چنان شخصی بود تا بر کشد پازین گلم
 گفت عیان نفس چون آری بدست آسان شود
 میشوی آزاد آن دم از غم و رنج و الم
 گفتم اینجا اسفا ده از چه میباید نمود ؟
 دقت اگر دستی دهد جام می و زلف صنم
 خاصناً اکنون که فصل نو بهار زند گiest
 ای فروزی لذت اندر کو هسار زند گiest

اسلام او د فقر علاج

ښکاره او معلومه ده چه فقر انسان د ژوند رېږونو او تکليفونو سره مخامخ کوي . همدغه فقر دی چه انسان دنورو داسارت په دائره کېښي داخلوی . او همدغه فقر دی چه د ټولنی په منځ کېښي علائق او روا بـطـ شلوی ، فقیر آن دا احتیاج په سبب د خلکو مالونه په غلا او په نوږر ناوړو طریقو سره اخلي په غلا کېښي ډیر کسان په ناحقه سره پخپلو مالونو باندې وژل کېښي په غلا کولو سره . د ټولنی نظام او امنیت ته خلل پېښیږي ، او د فقیرانو او بدبختیایانو په منځ کېښي د دښمنۍ لمنه پراخه کیږي . لنډه داچه د فقر په سبب د ټولنی ژوند خراب او د سختیو او رېږونو سره مخامخ کیږي کله چه حقیقت داسی دی نو اسلام د فقر د علاج لپاره ډیری لاری ښودلې دي او هر یو یې ته یې امر کړی دی چه دخپل ضرورت او احتیاج څخه زیاتی مالونه فقیرانو او محتاجینو ته ورکړي ترڅو چه دوی په دغه مالونو سره خپل ژوند تامین او د ژوندانه ضرورت او احتیاجات په ښه توگه سره رفع کړي .

ددی لپاره چه په ټولنی کېښي بی وزله او محتاجه کسان ونډلیدل شي نو باید هر یو له اقتصاد څخه کارواخلي او کوشنې وکړي چه مالونه په نامشروعو او ناوړو لارو کېښي صرف نشي ، مثلاً داسی ونه شي چه دخپل ژوندانه امور په اسراف سره بڼا کړي ځکه اسراف کول انسان ناداری او احتیاج ته را کښي او دهغه ژوند بد مـرغـیـو او مشکلاتو سره مخامخ کوي . اوبل داچه اسلام اسراف کوونکو ته د شیطان وروڼه ویلی دی . او هغه ته یې په بده سترگه کتلې دي . په قرآنی آیت کېښي راغلی دی :
ان المبذرين كانوا اخوان الشياطين - یعنی په تحقیق اسراف کوونکی د شیطانانو وروڼه دی .
نن ډیر کسان دی چه دوی په وودونو او دعوتونو او نورو مراسمو کېښي له اسراف او تبذیر څخه کار اخلي او مالونه له ضرورت او حاجت څخه زیات صرفوی نو دغه راز کسان دی پوه شي چه اسراف کول انسان نیستی ته کېښیږي او دهغه ژوند بد مـرغـیـو گرځوي ، بله داچه دغه کسان د ټولنی فقیران او محتاجین په مایوسی کېښي پرېږدي او هغوی د انسانی او اخلاقی مرستو څخه محرومی بلکله دهغه به نفسو کېښي داسی *

بشریت در تکاپوی سعادت

به عقیده من بشر از مراحل بدویت و روزهای که حیات او بازیچه نارسائیها بود و نمی توانست که ملکات فاضله انسانی را بسط بدهد تا به امروز میخواید که خوش بختی از آن او باشد و خواستگار است به مرامها و آمالی که دارد قیروزی باید اما هرگز سعادت را يك پدیده معین ندانسته بلکه درین باره یا انیکه اشتباهانی کرده اند و یا چون ظروف حیات و نقطه نگاهها از هم متفاوت اند امکان ندارد که همگی يك چیز را مایه سعادت بدانند و رسیدن را بآن موفقیت تصور کنند اما این جذبه در نهاد انسان بودیعت گذاشته شده و بشر را در راه مبارزه با مشاکل و تولید وسائل حیاتی نیروی مخصوصی می بخشد دین می تواند که سعادت و شقاوت را بسوزم و انمود سازد و لسی فلسفه درین راه تا اندازه به نارسائی مواجه گردیده است گرچه سائر فلاسفه در راه کشف این راز حیاتی پیچیده اند. خصوصاً از زمانی که بشر به فکر نسبیت و تطور افتاده عقیده به سعادت و شقاوت متزلزل گردید. یکی در پی علاقه گی و رهبانیت میخواید این معشوقه را در آغوش کشد و دیگر در فعالیت و خسته گی های اجتماعی بآن ایمان دارد اما بیکن سقم و صحت امور را به تجربه سپرد و گفت چیزهائی که تجربه مفاد آنرا ثابت نمود خوب و چیزهائی که تجربه آنرا تردید نمود بد است اما با اینهم خوب و بد ثباتی ندارند برخی با اساس شرائط موجوده خوب دانسته می شود اما فردا آنرا خوب نمی گوئیم پس نمیدانم که بشر بیچاره تا کدام وقت در تیرگی ها آرزوی روشنی را خواهد داشت و برای سعادت خود چه شقاوتها دست و پا خواهد زد؟

* یونانی پیداکوی چه دوی خیل خانونه له تولنی خنجه بیگانه بولی پس باید هر یو خیل ژوند کنی له اعتدال او اقتصاد خنجه کار و اخلی ترخوچه یوه کافی اندازه مال پیداشی او بیاله دغه مال خنجه یوه اندازه دتولنی بی وزلو او کمزورو ، فقیرانو او محتاجینو ته ور کپی . که چا اسلامی هدایانو او دینی ارشاداتو ته نظرو کپی نوورته به معلوم شسی چه د اسلام مبارک دین ددغه را زکسانو حقوق د بایانو په مالو کنی دزکات ، صدقه اود مرستو په دول گر خولی دی .

اسلام و مدنیت صحیحه

انسان در هر جا و هر عصر باشد مجبور و مکلف است یکعده دساتیر اجتماعی را بنام قانون، دین و یا اصول مراعات کند زیرا انسانها فطر تآمدنی الطبع آفریده شده بدون اجتماع و تمدن حیات به سر برده نمیتواند و عامل یگانه که انسان را بصوب تمدن و ادب اجتماع رهنمون میکند دساتیری است که بنام قانون و یا اصول در عالم اجتماع قرار دارد بنا بران بدون انقیاد و اطاعت بدستورهای اجتماعی بهر عنوانی که عرضه شده باشد زندگسی آبرو مند در اجتماع بمیان آمده نمیتواند بامتهید این مقدمه بجزئیات گفته می توانیم آن اصول و یا قانون و یا کتا بیکه بتنهایی عهده دار سعادت بشریت است قرآن مجید یعنی دستور العمل دین مبینی اسلام است و بس زیرا قرآن یگانه مبدأ حق و حقیقت است. قانون و اساسا سائیکه بر مبادی قرآن بنا شده باشد جامعیت فوق العاده را دارا بوده بطوریکه پیر وانش در جزئی ترین حادثه حیاتی و اجتماعی مجبور نمیکردند و رای آن قانون مکملی سراغ کنند زیرا در مقررات قرآن مجید همه و همه احکام بصراحت لهجه مبین و منکشف گردیده است.

خدای حکیم برای اداره جمیعت انسان قرآن را بحیث یک قانون محکم که تاقیامت رقم نسخ و اوامرش سراغ نمیشود انتخاب و دین اسلام را تکمیل نموده در باره اش چنین ارشاد فرموده است «الیوم اکملت لکم دینکم و اتممت علیکم نعمتی و رضیت لکم الاسلام دینا» امروز دین شما را کامل گردانیدم و تمام کردم بر شما نعمت خود را که بی نیازی است از تمام قوانین و اختیار کردم برای شما دین اسلام را «پس بقیما» دین اسلام خالی از خبط و خطا عاری از همه گونه لغزشها است برای یک دین و یک قانون از همه بیشتر لازم است احتوا، و جامعیت فرق العاده داشته باشد اسلام بحیث بزرگترین دین جامعی در دنیا قبول و قرآن مجید بحیث بزرگترین دساتیر آسمانی در عالم بشریت منظور و مقبول گردیده است. ناپلیون بناپارت که خود را از ارادتمندان بزرگ دین اسلام معرفی

میکند بارها می گفت بشما آگهی داده ام که من خدا پرستم من محمد رسول خدا را بزرگ می شمارم و مسلما نان را دوست میدارم - من امید دارم طولی نکشد که عقلای هر جا و همدن دنیا را گرد آورده به کمک آنها قوانینی مرتب سازم که همه بر مبادی قرآن نباشده باشد زیرا قرآن یگانه مبدا حق و حقیقت است . بلی فائیکه بمالز هادر و پدر بمراتب مهر بان تراست در هر جا و هر وقت حال آینده هارا می سنجد البته ذات متعال اوسزاوار تراست سر نوشت اخلاقی ، اجتماعي ، کتله بشرو تعین وشاهراه سعادت زندگی را با و هدایت ورهنمونی فرماید و دستوری بوی اعطا نماید که از یک طرف تعلیمات عالییه بوده و از طرف دیگر به سولات کلی و جزئی منکرین ، طاعینن ، و مرا تبیین و آنانی که میگویند . در قرآن مجید احکامات وجود دارد که با عصر و ایجا بات محیط موافقت نداشته پاسخ بدهد در روزگاری که ما بسر میبریم مادیات بر عقل و دانش بشری مستولی گردیده و قوای ذهنی انسان از معنویت جانب مادیت متماثل شده سولاتی پدید می آید که بعضی از مبتدیان در اثر کم علمی و بی خبری از پهلوهای اجتماعی و حقائق دین مکمل اسلام به یک نوع آوارگی فحنی مبتلا میشوند و سوال را بمیان آورده می پرسند آیا دین اسلام مانع ترقیات عصر و آن شناخته میشود ! ج- و اباین سوال نفی مطلق است زیرا ترقیات ماضی و حال و مستقبل مرهون اساساتی گفته میشود که اسلام به حیث مبلغ و بانی آنهاست . برای مثال هر گاه انسان امور دنیوی و اخروی خود را بر روی عدالت ، درستی صداقت ، حریت خواهی و برادری و برابری که همه و همه از جمله ارشادات اسلامی میباشد قائم نماید البته به تحصیل ترقی و تمدن و پیشرفت فردی و اجتماعی موفق میگردد .

اگر ترقی امروزی بر روی علم بنیافته است دین اسلام مقابله بایی سواد را فرض دانسته میفرماید : « طلب العلم فریضة علی کل مسلم و مسلمة من المهدالی اللحد » و در جای دیگری میفرماید - « اطلبوا العلم ولو کان فی الصین » اگر ترقی بر روی برادری و برابری نباشده است در مقام عقداخوت و برادری پیشوای اسلام

در خطبه حجت الوداع با آواز بلند ندا داده که « لافضل لعربی علی عجمی و لالعجمی علی عربی الا بالتقوی » دین اسلام دین مساوات و برابریست و کسی را بر کسی حق تفوق و امتیازی نیست چه هر کسی که داخل حصار اسلام است با هم برادر و برابر است . اسلام دستور میدهد که هیچگاه ضعیف نشوید و مگذارید که حقوق شما پائمال شود اسلام اساسات شوری و مشوره را بحکم « شاورهم فی الامر » بمیان آورد و به پیروان خود دستور داد تا حکومت اسلامی بر روی عدالت اجتماعی و حریت خواهی تهداب گذارده شد باشد قوانین بین المللی برای اولین بار از طرف علما و تربیت یافتگان مدرسه اسلامی تدوین شده - اگر به سلسله متتبعین و مستشرقین ز بر دست مسیحی نظر انداخته شود در مقابل اساسات مثبت دین اسلام سر تعظیم فرود آورده اند و از تعریف و تمجید آن خودداری نموده اند گوستا و لئون که یکی از مؤرخین زبردست و شهیر فرانسوی است در کتاب تاریخ تمدن خود مینویسد : من با و از رسامی گویم که تمام دنیا باید در همین منت مسلمین باشند زیرا آنها خدمت بزرگی بمعارف دنیا کرده اند در - ۱۱۳۰ - میلادی دارالترجمه تحت ریاست سراسقف اعظم تأسیس شده بود و تمام کتب مشهور اهل عرب را بزبان لاتینی ترجمه نمودند و تا قرن (۱۵) قولی را که اقتباس میکردند اعتبار آن بر روی ، همین مصنفین اسلامی بود . همین مؤرخ مذکور در جای دیگر کتاب خود میگوید : از آدم لایق و مطلع بعید است که تمام زحمات مسلمین را از نظر انداخته و حق خدمتی را که از نقطه نظر اندوختن علم و دانش بر ما دارند پامال کنیم .

با این سلسله یکتا از بزرگترین نویسندگان انگلیس میگوید : - هر دینی که با مدنیت و تمدن در هر دوره و زمان سیر نکند او را بی ملا حظة بدیوار زیند و یگانه دینی که سیر با مدنیت دارد هما نادیات و هراعات و عدالت پسندی دین اسلام است و هر کس اگر بخواهد این معنی را بداند باید مراجعه بدستور العمل اسلام یعنی قرآن نماید . پس از من اگر سوال شود که اسلام را توصیف کنید میگویم یعنی « تمدن صحیح دنیا بوجود پیامبر زرگ اسلام افتخار میکند .

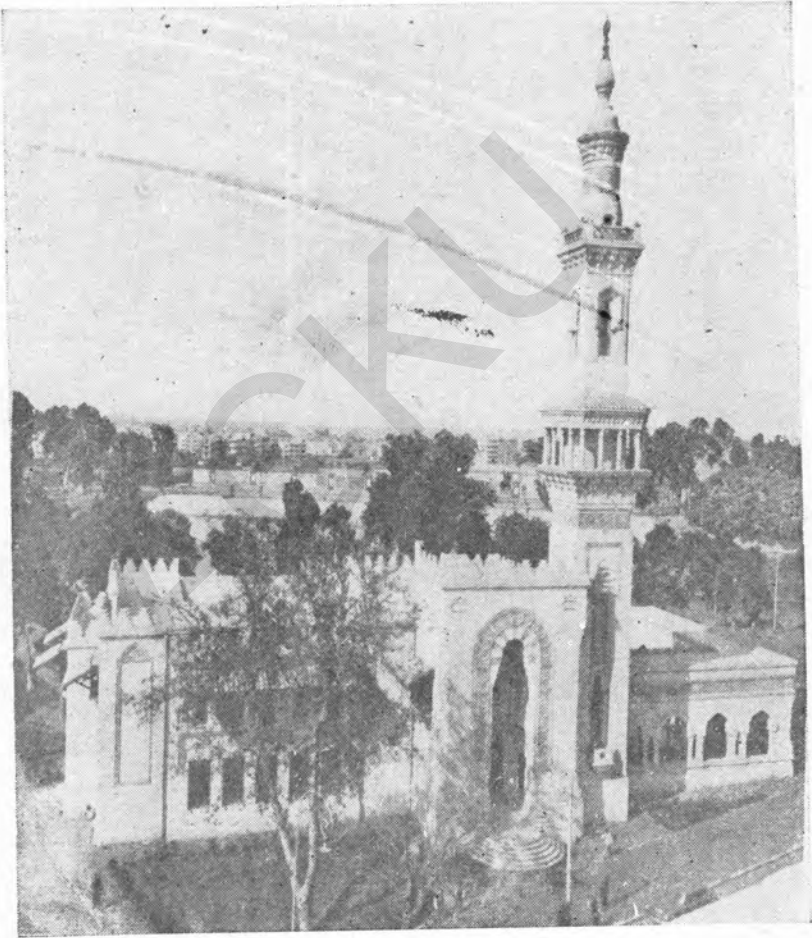
او امر دیست که باند رزهای سودمند خود بزرگترین نیر و های جهان را بشکست راه تهنید جدیدی بروی بشریت بکشد و دین را بدمدویت همدوش می ساخت خصوصاً علم بقوه و توصیه او چنان رواج یافت که ترقیات - گذشته و امروزه اروپا مرهون اسلام و عرب است تولستوی میگوید: اگر دین اسلام و مسالیمن در تاریخ وجود نمیداشت حیات علمی اروپا چندین قرن عقب می افتاد اسلام قانون و عدالتی را برای عالم ایجاد کرد که مخمکمترین قوانین و نظام های حقوقی بشمار میرود. ارد ویل در ضمن مقدمه که راجع بدستور را لعمل اسلام یعنی قرآن مجید نوشته چنین اظهار نظریه می کند: برای قرآن مقام ارجمندیت که نام یگانه خداوند و ستایش او را در میان ملت بت پرست بزود ترین فرصت نشر نمود آفتاب علم و تمدن و ترقی را در میان تاریکی قرون وسطی - اروپا طلوع داد. اگر ترقی و تمدن زاده علم، راستی، عدالت، برادری، شرافت، کرم دار موافق گفتار سعی و عمل، از خود گذری، اجتماع پسندی، نوع پروری، مراعات نظم نسق، مساوات در قول و عمل، هم آهنگی همه و همه است آنرا در او امر قرآنی سراغ باید کرد. بالعکس بعقیده آن کوتاه نظرانی که سرد و چار چهل و عناد فرو برده اند و با افکار نارسای آنها بدهریت مسموم گردیده خفاش صفت از نور آفتاب چشم پوشیده بدون آنکه بدانند حقیقت اسلام و ذهینت اسلام و فرمایشات اسلام بالا خیره عهده داری اسلام سعادت او و امثال اوست رویه مسلمانان این وقت را ظاهراً تمسک گرفته و با اساسات حق دین اسلام تساخت و تازی می نماید و این سفسطه را از خود می تراشد که گوید این باعث عقب ماندگی عالم اسلام گردیده است البته اگر ترقی و تمدن را عبارت از هر چه خواهی بکن، و بی نظمیها و ببدالتی ها، خود سری ها، شهوت رانی، هرگونه تجاوز و وحشیانه بناموس و اموال مردم وله گردی، پسگدوئی ها، و غیره می پندارند شکستی نیست قانون اسلام از این دخال مبرای مطلق میباشد بلکه هیچ قانون امر و نهی گنجایش آن صفات زایل را نداشته بآن اجازه نمیدهد.

رنج کوهکن

وطن امروز از مای برا در علم و فن خواهد
 حصول آرزویش را زهریك مردوزن خواهد
 شتابان گردش سال و شب و روز است در رفتن
 ازین رفتن بنای تازه این چرخ کهن خواهد
 گذشت آن حالت دوش و تحول روی کار آمد
 کمال علم و حکمت بین که از آتش سخن خواهد
 تمدن گفستگ و دارد ترقی آرزوی او ست
 درین جاصلعت و ماشین و کار و انجمن خواهد
 زبان حال او گوید وطن خواهی نه خود خواهی است
 کسی گر از صداقت خیر و بهبود و طن خواهد
 به نفع خلق و خیر مملکت باید کمر بندد
 نه مرد است آنکه خود تنها مفاد خویشتن خواهد
 امین و خادم صادق همید انیم آن کس را
 که او خوشنودی خلق و رضای ذرا امن خواهد
 وفاق و اتحاد آرو و نفاق و کینه دور افکن
 که وضع مملکت دفع نفق و ماو من خواهد
 ز لـوح دل غبار فرتنه بندی را فرو شوئید
 که این تفریق بغض و کینه آسیب و رحن خواهد
 « عدیما ، حرف مقصودت چنین باید بود آخر
 وطن مانند شیرین است و رنج کوهکن خواهد

مؤسس: مرحوم مولینا شاہ محمد رشاد

تعمیر باشکوه مسجد جامع الزمالة، در قاهره، جمهوریت متحد عرب